

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

VALLAAJAKIRJANDUSE VÕIMALUSED NISSI VALLA TEATAJA
NÄITEL

Bakalaureusetöö

Koostanud: Mark Joa

A95591

Juhendaja: Halliki Harro-Loit, PhD

Tartu

2012

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	4
2.	Teoreetilised lähtekohad ja kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonid	6
	Meedia ja ajakirjanduse funktsioonid kohaliku ajakirjanduse kontekstis	8
2.1	Informeerimine	8
2.2	Sidustamine	9
2.3	Kultuurilise jätkuvuse tagamine	10
2.4	Meelelahutus	10
2.5	Mobiliseerimine	11
2.6	Kodanikuajakirjandus ja kogukonnaajakirjandus	11
2.7	Ajaleht kui hea naaber või valvekoer	13
3.	Uurimisküsimused	15
4.	Meetodi kirjeldus	16
5.	Sisuanalüüs	19
5.1	Taust	19
5.2	Üldist	19
5.3	Autorid	20
5.4	Tekstitüübid	22
5.5	Rubriigid	23
5.6	Funktsioonid	24
6.	Eksperiment	26
6.1	Toimetuse moodustamine	26
6.2	Eksperimendi kronoloogiline kulg	28
6.3	Üllatavad asjaolud, dilemmad ja konfliktid	30
6.4	Kuidas täideti ajakirjandusele seatud ülesandeid	32
6.5	Tekstitüüpide valik	33
6.6	Lugejaküsitlus	34
6.7	Fookusrühm. Toimetuse koosolek	34
6.7.1	Paberkandjale alternatiivi pole	34
6.7.2	Suur kallutatuse oht	35

6.7.3 Kompetentsi puudumine	36
7. Järeldused	37
7.1 Tugevused	37
7.2 Nõrkused	37
7.3 Võimalused.....	38
7.4 Ohud	38
8. Diskussioon	40
9. Mudel Nissi Valla Teatajale	42
10. Kokkuvõte	43
11. Summary	44
12. Kasutatud allikad.....	46
13. Kasutatud kirjandus	46
14. LISAD	48
LISA 1: Kodeerimisjuhend	48
LISA 2 fookusrühma intervjuu transkriptsioon	50
LISA 3: artiklite valik Nissi Valla Teatajas	60
LISA 4: lugejaküsitluse tulemused	64

1. Sissejuhatus

Käesolev uurimistöö on ajendatud soovist analüüsida ühe kohaliku lehe sisuloomet kaasaegsete kohaliku ajakirjanduse teooriate kontekstis. Kas valla ajalehte, mida annab üldjuhul välja vallavõim ja kus sisu ei loo enamasti mitte professionaalsed ajakirjanikud, vaid ametnikud, vallajuhid ja valla elanikud, saab üldse nimetada ajaleheks sellises tähenduses nagu me oleme harjunud ajakirjandust mõistma? Teisalt on valdadel siiski vaja avalikku foorumit, kus peale informatsiooni levitamise on võimalik ka avaldada erinevaid seisukohti valla elanikke puudutavate probleemide, otsuste ja lahenduste osas.

Selle töö raames uuritakse ühe Eesti kohaliku lehe, Nissi Valla Teataja, 18-aastast kogemust valla elu kajastamisel. Nissi Valla Teataja (edaspidi ka Teataja) on Harjumaa väikese omavalitsuse Nissi valla piirkonnaleht, mis ilmub aastast 1994. Valdava osa ajast (ka täna) on leht olnud tasuta kättesaadav kõigile vallaelanikele.

Uurimuse eesmärk on selgitada, milliseid funktsioone Teataja läbi nende aastate on täitnud ning milline on olnud ajalehe sisu. Töö teoreetiline raamistik tuleneb meedia funktsionalistliku lähenemisviisi ning erinevate kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonide põimimisest.

Töö esimeses osas on eesmärgiks anda ülevaade kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonidest, lähtudes esmalt küsimusest, milliste funktsioonide täitmist eeldatakse ajakirjanduselt üldiselt ning milliseid funktsioone võiks ja saab täita väikese kogukonna ajakirjandus. Teoreetilises osas on toodud välja viise, kuidas kontseptsioone ka ellu viia. Artiklites on illustreeritud küll maailmapraktika, kuid käesoleva uurimuse seisukohalt on püütud valikuliselt ülevaade anda Eesti konteksti kohandatavatest kontseptsioonidest.

Seejärel on sõnastatud uurimisküsimused, millele otsitakse vastust empiirilise uuringu ning osaluseksperimenti refleksiooni peatükkides.

Töö lõppfaasis antakse hinnanguline järeldus, miks mudelini võib olla jõutud ning kuidas see on võrreldav ülemaailmse kohaliku meedia kontseptsioonidega. Vastust on proovitud leida ka küsimusele, milline mudel võiks sobida kõige paremini just Nissi valla Teatajale.

Autoril on endal ka kohaliku Teatajaga isiklik suhe. Elades Nissi vallas on olnud kogu ajakirjandusõpingute ajal mure Teataja kvaliteedi pärast ning loodetavasti saab selle uurimustöö järeldest kasu ka Teataja toimetuses.

Autor tahab avaldada tänu oma juhendajale Halliki Harro-Loit'ile, kes võttis vaevaks süveneda ühe väikese valla kohaliku lehte ning aidata mõista, mida sellest välja lugema peab. Suur tänu!

2. Teoreetilised lähtekohad ja kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonid

Väikesel kogukonnal on küll *vahetuks* suhtlemiseks suuremad võimalused kui näiteks rahvusel või riigi kodanikel, kuid samas on ka olulisi funktsioone, mida saab täita vaid *vahendatud kommunikatsiooni* kaudu.

Selleks, et saaks toimida informatsiooni vahendamine, peab informatsiooni saaja uskuma kommunikaatorit, kes talle teavet vahendab. Seega näiteks ajalehe puhul peab see olema piisavalt usaldusväärne, et vahendatav informatsioon auditooriumile tõene tunduks. (McQuail, 2000)

Vahendatuse kontseptsioonist lähtudes on McQuail (2000) välja toonud kuus moodust, mil viisil meedia kui vahendaja rolli tajuda võib:

- a. Aken, mis avardab meie vaatevälja sündmuste ja kogemustega ning võimaldab meil endil toimuvat näha ilma teiste sekkumiseta
- b. Peegel, millelt oodatakse, et see annab usaldusväärse pildi maailma ja ühiskonna sündmustest, kuigi peegli nurga ja suuna määravad teised ja meil on vähem vabadust näha seda, mida tahame
- c. Filter või väravavaht, mis valib välja teatud kogemuse osad, millele pööratakse erilist tähelepanu ja jätab tahtlikult või ebateadlikult kõrvale teised vaatenurgad ja hääled
- d. Teeviit, mis näitab teed ja teeb mõistetavaks selle, mis muidu on segane või killustatud
- e. Foorum või platvorm informatsiooni ja ideede esitamiseks auditooriumile, sageli koos võimalusega vastureaktsiooniks ja tagasisideks

Lisaks on *ajakirjandusel kui professionil* aja vältel välja kujunenud konventsioonid ja võtted, mis aitavad täita spetsiifilisi, avalikkuse jaoks olulisi teabelevi funktsioone: eeskätt on selleks kallutamata ja igakülgse informatsiooni levitamine. Viimast toetavad ajakirjanduse hea tava ja mõnel juhul ka žanrikonventsioonid (nt. “Kuula ära kõik osapooled!” ja uudise faktipõhisuse, täpsuse ja kontrollituse nõuded). Ajakirjanduselt on eeldatud ka nn valvekoera rolli täitmist ehk siis võimu kriitilist jälgimist.

Põhimõtteliselt oleks ka väikesel kogukonnal vaja igakülget, kontrollitud ja usaldusväärset info levikut, samuti on oluline sidustatus.

Hardt keskendus meediafunktsioonide uurimisel just sidususele ning leidis meedia põhilisteks ülesanneteks olevat järgmised kuus punkti (Hardt, McQuail 2000 kaudu):

- Ühiskonna liitmine
- Üldsusele juhtpositsiooni andmine
- Kaasaaitamine avaliku sfääri kujunemisele
- Ideede vahendamine juhtide ja massi vahel
- Teabevajaduste rahuldamine
- Ühiskonnale tema peegelpildi pakkumine

Kõigi eelpool nimetatud funktsioonide täitmiseks on väikesel kogukonnal nii võimalusi (mida saab realiseerida teatud tingimustel) kui ka takistusi. Järgnevalt antaksegi funktsioonide kaupa ülevaade sellest, mida väikese kogukonna leht (vallaleht), mis ei saa olla majanduslikult poltiilisest võimust sõltumatu, saab täita ja millistel tingimustel.

Meedia ja ajakirjanduse funktsioonid kohaliku ajakirjanduse kontekstis

2.1 Informeerimine

Informeerimise funktsiooni käsitledes on mitmed autorid leidnud, et just kohalikul meedial on kogukonna teadlikkuse tõstmisel väga suur roll ja seejuures ka mitmeid eeliseid suurte üleriiklike meediakanalite ees.

Meadows ja tema kaasautorid (Meadows et al 1999) kirjeldavad oma uurimuses, et fookusrühmi küsitledes tuli auditooriumi hinnangutest välja kohaliku meedia tähtsus vajaliku informatsiooni saamisel. Kohaliku katastroofi puhul oli üleriigiline meedia huvitatud vaid sensatsioonilistest lugudest, mis pakusid huvi kogu Austraalia auditooriumile, kuid kohalik raadiokanal andis eluks vajalikku teavet kriisiga toimetulekuks.

Seda kinnitab ka Thomas C. Terry (2011) kirjeldatud mudelite võrdlus, kus ta eristab spetsiifiliste auditooriumidega ajalehed (nagu kohalikud lehed) üleriigiliste auditooriumidega lehtedest ning kirjeldab neid meediakanaleid vastavalt horisontaalse ja vertikaalse meediana. Kui üleriigiline meedia kajastab teemasid vertikaalselt ning annab läbilõike suurest hulgast neist tehes seda pinnapealsemalt, siis kohaliku ajakirjanduse ülesanne on Terry sõnul võimalus anda suurest vertikaalsest infotulvast ühe lõike horisontaalne, laiemalt lahtiseletatud käsitlus.

Meadows (Meadows et al 2009) seletab seda paratamatusena, et ainult kohaliku meedia võimuses on pakkuda kohalikke uudiseid selle kogukonna kontekstis.

Sama eelist rõhutab oma töös ka Barry Hollander (2010), kes seletab seda läbi kohaliku võimu tegevuste kajastamise. Temagi väidab, et mitte miski ei asenda sellest funktsioonist lähtuvalt kohalikku ajalehte ning lisab veel, et väiksemates kogukondades on ajalehe kui avaliku võimu tegevuse kajastaja veelgi olulisem.

Poindexteri ja tema kaasautorite (Poindexter et al 2006) uuringu kohaselt on üheks neljast ajakirjanduse rollist ka valvekoera kontseptsioon. Selline roll, võimukate isikute tähelepanu all hoidmine, foorumi tekitamine ning n-ö kõvade teemade kajastamine ehk – kokkuvõtvalt – valvekoeraks olemine, on informeerimise funktsiooni täitmisel tähtsaimateks tegevusteks (Poindexter et al 2006).

Tähtis on leida õige suhe: mitte muutuda liigselt haukuvaks valvekoeraks, kuid samas mitte langeda ka malbe sülekoera tasemele. Valvekoera ning heanaaberlikkuse kontseptsioonid saavad kohalikus lehes koos eksisteerida, kuid tuleb ette näha ohtusid (Poindexter et al 2006).

2.2 Sidustamine

Eelnevalt informeerimise funktsiooni käsitlustes toodud autorid kirjutavad oma töödes väga palju ka sidustamise võimalustest.

Stuart Adamsi käsitus (Adams 1999, Meadows et al 2009 kaudu) ajakirjandusest kui kujutlusvõime viljast nii individuaalses kui ka kultuurilises mõttes viitab kogukonna ühise teadvuse kujundamisele, imaginaarse (ehk vahendatud või representatiivse) maailma konsensuse loomele läbi kohaliku ajakirjanduse.

Meadowski ja tema kaasautorite (Meadows et al 2009) uurimuse kohaselt on kohaliku ajakirjanduse väga tähtsaks rolliks kogukonnaidentiteedi loomine ning selle hoidmine. Nad toovad välja fookusrühmades öeldud mõtted, et juba kohaliku raadio kuulamine (või antud uurimustöö kontekstis ajalehe lugemine) aitab auditooriumi selgemini tunnetada end kui kogukonna osa. Autorid nendivad veelkord, et selleks on võimeline just kohalik, mitte üleriigiline meedia.

Lee Shaker (2011) jõudis oma uuringus järeldusele, et kohalike ajalehtede võimuses ja pädevuses on näiteks valimisperiodide sisulisem kajastamine, mis samuti sidustamise funktsiooni täidab. Tõlgendades ning esile tuues valimisperiodi olulisemaid arenguid, on kohalikul ajakirjandusel taas suur teene kogukonna teadlikkuse kasvatamisel ning arusaadava poliitmaastiku kujundamisel.

Poindexteri ja tema kaasuurijate (2006) järeldustest saab välja tuua sidustamise funktsiooni ühe võimaliku teostamise kontseptsiooni. Selleks on n-ö heanaaberliku (ingl k *good neighbour*) ajakirjanduse mudel, mis uurijate sõnul auditooriumile väljendub kogukonnast hooliva, huvitavaid inimesi esiletoova ning inimesi (eelkõige lugejaid) mõistva ajakirjanduse näol.

Terry viitab samale mudelile, kuid sõnastab selle Horace Carteri poolt öeldu abil. Carteri sõnul on sellise mudeli raames ajalehed kui „kirjad kodust“ (Carter, Terry 2011 kaudu).

2.3 Kultuurilise jätkuvuse tagamine

Kultuurilise jätkuvuse tagamine, see tähendab ka ühiste väärtuste loomine ja nende elushoidmine, on kahtlemata kohaliku ajakirjanduse üks olulisimaid funktsioone. Thomas C. Terry (2011) väitel on ehk kohaliku ajakirjanduse puhul olulisemgi seista avalikkuse huvide eest ning aidata kaasa identiteedi tunnetamisele kui tagada professionaalsete käsitluste kohaselt olulised ajakirjanduse funktsioonid nagu objektiivsus ja eemalolek.

Susan Brockus pakub oma artiklis (2009) välja ajakirjandusmudeli, mis loovutab identiteedi ülalhoidmiseks ajakirjanduslikke standardeid. Kindlasti on needsamad eelmainitud „kirjad kodust“ tähtsad ka kultuurilise jätkuvuse tagamisel.

Kõnekas on ka tõsiasi, mis tuleb välja Terry uuringust (2011) – peaaegu kõik selles osalenud ajakirjanikud tundsid end olevat kogukonnaga väga tihedalt seotud. Siinkohal tuleb aga rõhutada, et unustada ei maksaks siiski ka head ajakirjandustava, mis eeldab ajakirjaniku läbipaistvust juhul, kui ta ei ole teema suhtes neutraalne. Terry (2011) uuringus osalenud üks vastanutest illustreeris seda väga asjakohaselt: „*Kui ma leian end olukorrast, kus pean kirjutama juhtkirja, siis teen kindlaks, et lugejad saavad aru minu tagamaadest ning tõsiasjast, et see on miski, millesse ma isiklikult seotud olen.*“

Kultuurilise jätkuvuse seisukohalt on kohalikul ajakirjandusel mitte ainult ülesanne seda tagada, vaid võtta kultuurilise identiteedi loomisel juhtiv roll (Lowrey et al 2008).

2.4 Meelelahutus

Meelelahutuslikku funktsiooni kohalikus ajakirjanduses ei saa kindlasti alahinnata. Lane DeGregory (2007) sõnul on lugejatele meelelahutuse pakkumiseks mitmeid erinevaid meetmeid.

Tema mõtteid koondades võib välja tuua kolm põhilist aspekti, mida eriti olemuslugude kirjutamisel tuleks arvestada. Hea meelelahutusliku olemusloo tagab kohalike inimestega suhtlemine, pidevalt maailmas ebatavalise ja huvitava otsimine ning tähtsate inimeste (näiteks ametnike) vältimine (DeGregory 2007).

2.5 Mobiliseerimine

Mobiliseerimise mõistet käsitledes võib sellest aru saada kahte moodi – vaimne ning füüsiline mobiliseerimine. Nii inimeste mingile temale mõtlema suunamine kui ka reaalsete tegude suunas agiteerimine on võrdväärset mobiliseerimise võimalused.

Meadows ja tema kaaskirjutajad (2009) kirjutavad oma töös, kui oluline roll on Austraalia kohalikel raadiokanalitel olnud kohalike aktiveerimisel kriisiolukordades. Ajalehe kontekstis saab ajakirjandus lugejaid mobiliseerida kasvatamaks valimisaktiivsust või osalemaks kogukondlikel koosolekutel.

Füüsiline mobiliseerimine ajakirjanduslikus mõttes võib aga tähendada ka inimeste kaasamist ajakirjanduslikku töösse.

2.6 Kodanikuajakirjandus ja kogukonnaajakirjandus

a) kodanikuajakirjandus

Üks väikesele piirkonnale sobiv kontseptsioon võib olla nn kodanikuajakirjandus (ingl k. *Citizen journalism*). Jõudu saanud aktiivsest blogimisest, sotsiaalmeedia populaarsusest ja foorumites postitamisest, ei tähenda see, et kodanikuajakirjandus oleks käsitletav ainult uute tehnoloogiliste lahenduste tõttu. Kodanikuajakirjanduse põhituumaks on Hockheimeri mõte, et aktiivseks kommunikatsiooniks on eelkõige vaja tahet (Hockheimer 1999, Meadows et al 2009 kaudu). Selle tahte järsk kasv on kodanikuajakirjanduse mõiste populaarsuse tõusu taga. Õhinapõhine – nagu seda viimasel ajal eestis nimetatakse.

Kodanikuajakirjanduse üheks parimaks tõhustamise viisiks on ingliskeelne väljend *empowerment* – see on kogukonna liikmetele avaliku arvamuse kujundamise protsessis kaasalöömise võimaluse pakkumine (Meadows et al 2009). Selle uurimustöö raames kasutatakse ingliskeelse väljendi asemel edaspidi mõistet „volitamine“.

Volitamise teel on võimalik kaasata lugejaid endid näiteks ajakirjanduse vahendusel aktiivselt poliitika- või majandusküsimustes kaasa rääkimaks ning aktiivselt ühiskonnaelu elamiseks. (Meadows et al 2009).

Susan Brockus (2009) näeb ühe võimalusena kohaliku ajakirjanduse populaarsemaks muutmiseks inimeste suuremat kaasamist, mistõttu tuleb küll järgi anda professionaalse ajakirjanduse kvaliteedi koha pealt, kuid võidetakse kodanike kaasatuse osas.

Volitamine annab võimaluse ka lugude inimlikku aspekti rõhutada. Cizek (2011) kirjeldab oma dokumentaalfilmi tegemise kogemusi, kus toob välja, et suutes kaks intervjuueeritavat üksteist küsitama panna, võib lugudele väga väärtuslikke uusi dimensioone saada.

b) kogukonnaajakirjandus

Näide edukast mobiliseerimisest ja volitamisest on Manuel Chavezi (2010) sõnul olemas Mehhiko ajakirjandusmaastikul. Väikese ajakirjandusettevõttena alustanud Reforma kontsern suutis leida innovaatilise lahenduse toimetustöö mudeli näol, mis täna Chavezi sõnul teeb silmad ette end eesrindliku ajakirjandusriigina presenteerivale USA-le. Ta kirjeldab oma artiklis, kuidas teemade valikuks ja fookuste sõnastamiseks on ajalehtedele kokku kutsutud toimetuse nõukogud, mis koosnevad valdkondade ekspertidest, tavakodanikest, arvamuslimidritest jne ning tõestab, et tänu sellisele mudelile on Reforma mitte ainult saavutanud populaarsuse, vaid ka revolutsioneerinud kogu Mehhiko varem suletud ajakirjandust.

Chavez'i (2010) väitel tuleb usaldusväärse tagamiseks teha suuri pingutusi kogukonna ja meediumi vahelise ühenduse loomisel. Esiteks tähendab see reporterite ja kirjutajate teadvuse tõstmist selle osas, mida kogukond üldse kuulda soovib ning millised teemad on lugejale olulised. Teiseks peaksid toimetajad endale aru andma, et nad pole eksperdid igas valdkonnas, mis toob ka kolmanda tõe juurde: toimetajad peaksid väärtustama suhtlemist lugejate ja kogukonnaga.

Kaasates lugejaid, arvamuslimidreid ja eksperte sisuloomesse juba valikute tegemise tasandil, mida Chavezi näite Reforma kontserni puhul tehti teemanõukogude näol, aidati ajalehel jõuda lugejate vajaduste täitmisele lähemale.

Chavez (2010) toob oma artiklis sisse ka avaliku ajakirjanduse (*public journalism*) mõiste, millega ta kogukonnaajakirjanduse kontseptsiooni võrdleb. Kuigi mõlema käsitluse puhul nähakse meedial olulist rolli kajastada just konkreetsele kogukonnale olulisi teemasid, siis eelistab Chavez kogukonnaajakirjanduse kontseptsiooni ühel kindlal põhjusel: avaliku ajakirjanduse puhul valib leheagenda siiski toimetuse, kes teeb iseseisvalt teemavalikud hinnates, mis on kogukonnale olulisim. Kogukonnaajakirjanduse puhul on aga kogukond toimetuse nõukogude abil valikute tegemise protsessi aktiivselt kaasatud.

2.7 Ajaleht kui hea naaber või valvekoer

Mitmed teoreetikud näevad murekohta uuema aja kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonide omavahelises vastuolus. Töötades läbi erinevaid kontseptsioonikäsitusi tuleb nendega nõustuda.

Meadows ja tema kaasautorid (2009) toovad esile vastuolu, et valvekoera kontseptsioon ei pruugi kõige paremini haakuda heanaaberliku ajakirjanduse omaga. Kuigi nende sõnul üks ei välista teist, tuleb siiski silmas pidada, et valvekoera käsitlusest tulenevalt on funktsiooniks pidev ärkvelolek võimalike korruptsiooniskandaalide osas, siis heanaaberlik käsitus näeb ajakirjandust kui rahumeelset identiteediloojat.

Terry (2011) kirjutab, et kohaliku ajakirjanduse objektiivsus ja eemalolek (ehk valvekoera roll) võib kogukonda pigem lõhestada kui koos hoida.

Kui funktsionalistliku teooria (McQuail 2000) kohaselt oli sidustamise üks alafunktsioone konsensuse loomine, siis Gilligan (2011) toob välja konsensuse kui nõrga külje. Ta väidab, et just väiksemates kogukondades, kus valitseb üksmeelsuse atmosfäär on meedia hoopis kaitsekoera (ingl k *guard dog*) rollis ning „haugub“ ainult siis, kui poliitilist võimu väljastpoolt kahtluse alla seatakse.

Poindexter ja tema kaasautorid (2009) kirjutavad, et heanaaberliku mudeli korral tuleb silmas pidada, et ei muututaks valvekoerast sülekoeraks, kes kriitilise pilguga võimustruktuure üldse ei vaataks. Valvekoer ja hea naaber saab väikese kogukonna piirkonnaleht korraga olla küll, kuid tuleb saavutada õige tasakaal pingutamata üle kummagi rolli täitmisel.

Et väike vallaleht saaks täita eeltoodud funktsioone ning toimida heade ajakirjandustavade kohaselt, pakkumaks objektiivset, tasakaalustatud ja avalikku huvi teenivat sisu, peavad olema loodud seda soosivad tingimused.

Lisaks eelnevalt toodule on tarvis sisuloojate ajakirjanduslik-eetiline ideoloogia, mis võimaldab kirjutada tasakaalustatult olenemata survestamisest. See tähendab, et suudetakse olla nii heanaaberlik "kirju kodust" kirjutav sõber kui ka terava pilguga valvekoer, kes vajaduse korral kriitikat annab.

Teine tingimus on Harro (2001) poolt lahtiseletatud kasutusel olevad žanrikonventsioonid, mis võimaldavad informatsiooni teatud viisil struktureerida. Silmas tuleb pidada, et žanrid ei

ole alati selgesti piiritletavat. Seda eriti väikese kogukonna ajalehe puhul, mida üldjuhul ei tee professionaalset pädevust omavad (või isegi palgalised) ajakirjanikud. Seetõttu on vallalehe puhul olulisem rääkida tekstitüüpidest.

Tekstitüübid võib Harro (2001) sõnul jaotada viieks: uudislikud tekstid (nende hulgas ka teated ja laiendatud uudised); olemuslood (mis sisaldavad ka reportaaži elemente); intervjuud (mida võib käsitleda nii žanrina kui ka osana mõnest muust tekstitüübist, nt uudis, mis esitatud intervjuuna); arvamused ning turunduslikud kommertstedaanded.

3. Uurimisküsimused

Uurides Nissi valla ajalehte on selles töös püstitatud kaks põhiküsimust: esiteks sisuanalüüs ning teiseks vajalikud tingimused ajalehe funktsioonide efektiivseks täitmiseks. Järgnevad uurimisküsimused püüavad vastuseid otsida mõlemale põhiküsimusele.

Sisuanalüüsi puhul on oluline teada, kes on Teataja sisuloojad, milliseid artikleid nad kirjutavad ning mis funktsioone sisu täidab. Et hinnata Nissi Valla Teataja senist sisu, on otsitud vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Milliseid ajakirjanduse funktsioone on Teataja erinevatel perioodidel enam või vähem täitnud?
2. Kes on olnud Teataja autorid?
3. Milliseid tekstitüüpe Teatajas on esinenud?
4. Millised kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonid on Teatajale kõige iseloomulikumad?

Selleks, et selgitada välja kohaliku lehe kvaliteedi tagamise tingimused, on autor läbi viinud eksperimendi ühe ajalehenumbri peatoimetajaks rollis olemise ajal Nissi Valla Teatajas. Et leida vastust küsimusele, kas see erileht täitis väikese kogukona jaoks olulisi funktsioone ja millised tingimusi nende funktsioonide täitmiseks peeti oluliseks, küsis töö autor:

5. Kuidas hindavad Teatajat lehe aktiivsed lugejad?
6. Mida peavad kohaliku lehe olulisimateks ülesanneteks Teataja toimetuse liikmed?
7. Kuidas tagada Teataja autonoomsus poliitilisest võimust?

Diskussiooni osas püüab autor vastata küsimusele:

8. Milline mudel on eelnevate küsimustega uuritu põhjal Nissi valla ajalehele parim?

4. Meetodi kirjeldus

Käesolev töö uurimuslik osa jaguneb sisuliselt kaheks: empiirilise materjali analüüs ning osalusvaatlusel põhinev eksperiment. Mõlema uurimusliku poole metodoloogia jaguneb veel eraldi osadeks.

Empiirilise analüüsi läbiviimiseks (ja selgitamaks vastuseid uurimisküsimustele, mis puudutavad ajaleht Teataja senist sisu ning struktuuri) on kasutatud kontentanalüüsi meetodit, mille raames on kodeeritud Nissi Valla Teataja kõiki saadavalolevaid ajalehenumbreid, mis ilmunud aastatel 1994-2011. Kodeeritavad lehed pärinevad Nissi vallavalitsuse arhiivist ning ei pruugi olla täielikud, st, on võimalik, et üksikud numbrid on arhiivist puudu.

Kontentanalüüsi tehes on artikleid kodeeritud nelja indikaatorit kasutades. Artikleid eristati autorite, rubriikide, tekstitüüpide ning funktsioonide kaudu. Kõikide indikaatorite puhul on kodeerimisel lähtutud autori kvalitatiivsest hinnangust.

Teksti autori määramise puhul tähendab see näiteks, et kui artikli kirjutanud isik on samaaegselt nii gümnaasiumi direktor kui ka volikogu liige, siis on ta määratletud vastavalt loo sisule. Näiteks 2007. aasta veebruari numbris Viktor Juhanson, Turba Gümnaasiumi direktori ja ühtlasi ka vallavolikogu liikme, poolt kirjutatud artiklis „Uus 2007 aasta Turba Gümnaasiumis“, mis räägib Turba gümnaasistide tegemistest õppeaasta esimesel poolel, on loo autoriks kodeerimistabelisse määratud allasutuse juht, mitte poliitik.

Tekstitüüpide määramine on teostatud käesoleva töö juhendaja Halliki Harro-Loidi juhiste abil, kohandades tema sellekohast tekstitüüpide kontseptsiooni (Harro 2001) vastavalt antud töö vajadustele. Tekstitüüpidenä on uurimistöös eristatud:

- Uudislikud tekstid (mille hulka kuuluvad lisaks uudisele veel ametlikud teated ning laiendatud uudised)
- Arvamusartiklid (mille hulka antud töös kuuluvad ka juhtkirjad, analüüsid, retsensioonid, kommentaarid jms)
- Olemuslood (kuhu kuuluvad ka reportaažid ja reisikirjad)
- Intervjuud
- Kommertsteated (kuhu kuuluvad antud töös nii kasumi eesmärgil kui ka ürituse turundamise eesmärgil kirjutatud teated)

Artiklite funktsioonide määratlemisel on lähtunud McQuail'i (2000) funktsionalistliku teooria kokkuvõttest, milles tuuakse välja viis ajakirjanduse funktsiooni: informeerida, sidustada, tagada kultuuriline jätkuvus, pakkuda meelelahutust ning mobiliseerida. Funktsioonide lahtiseletused on nähtavad töö lisas kodeerimisjuhendi funktsioonide peatüki all.

Oluline on aga märkida, et artiklidel võib olla ka mitu funktsiooni. Näiteks 2009. aasta aprillikuu numbris volikogu esimehe poolt kirjutatud artikkel „Poliitikaga seonduvad igapäevased asjad“ kannab mitut funktsiooni. Esiteks rõhutab autor ühistele väärtustele kirjutades: „*Edasi on tähtis, et lapsed lasteaeda ja kooli saavad. /---/ Kui tööga enam-vähem laabuma hakkab, avarduvad silmad-kõrvad tahtmaks osa saada kultuurilugudest ja spordi võimalustest – üleüldse mõnusatest koosolemistest lähikondlastega.*“. Artikli teises osas kannab tekst aga kogukonna sidustamise ülesannet, kui kirjutatakse: „*poliitika toimib nii, et ühiste vajaduste lahendamiseks tuleb konsolideerida kohalikud huvid tähtsuse järjekorda. Ühiste vajadustele tuleb leida võimalikult suurel määral toetajaid. Siis saavad võimalikuks sellisedki asjad nagu Turba Gümnaasiumi spordihoone.*“

Artikli viimases osas on aga peamine funktsioon mobiliseerida, kui loo autor kutsub kaudselt üles inimesi hääletama europarlamenti Rahvaliidu kandidaati: „*Esmajoones pean vajalikuks toetada Eestimaa Rahvaliidu püüdlust kõrgemas poliitikas sõnaõigus kätte saada. Meie arusaamist ja kogemust mööda oleme oma varasemate vajaduste valitsusele selgitamisel tarka nõu ja ka materjali just nende kaasabil saanud.*“

Nagu selgub, on uurimuse autor funktsioone hinnanud selle (ning ka kõigi muude) artikli sisust subjektiivselt lähtuvalt. Vastavalt eelnevale seletusele on näiteks selle artikli puhul kodeerimistabelisse märgitud artikli funktsioonideks nii sidustamine kui ka kultuurilise jätkuvuse tagamine ning mobiliseerimine.

Edasi on artiklid kvalitatiivselt hinnatud kodeerimistabelisse siiski kvantifitseeritud kujul. See tähendab, et uurimistulemuste tõlgendamisel lähtutakse siiski arvulistest näitajatest (nt kui suur on poliitikute ja ametnike kirjutatud artiklite osakaal). Selleks on koostatud kodeerimistabel, mis hõlmab endas Nissi Valla Teataja 18-aastase ilmumisaja vältel välja antud 57 ajalehenumbrit ning 1296 artiklit.

Uurimistöö teiseks osaks oli osaluseksperiment Nissi Valla Teataja toimetuses, mille käigus oli käesoleva töö autor peatoimetaja rollis, moodustades enda ümber uue toimetuse ning andes välja Nissi Valla Teataja erinumbri gümnaasiumireformi teemal. Eksperiment kestis 2012. aasta veebruarist kuni 2012. aasta maini. Selle aja jooksul anti välja Teataja erinumber, kohtuti toimetuse koosolekutel kaks korda ning korraldati lugejate tagasiside uuring. Eksperimendi tulemused on töös esitletud autori refleksioonina toimetuse töö kohta.

Üks toimetuse koosolekutest moodustas eksperimendi lõpuosa – fookusrühma intervjuu toimetuse kollektiiviga. Lisaks eksperimendis osalenud toimetuse liikmetele olid fookusrühma kaasatud regulaarselt lehe peatoimetaja rolli täitev vallavanem ning Teataja erinumbri karikatuuride valmistaja. Fookusrühma kuulus seega lisaks moderaatorile viis inimest, kes arutlesid Nissi Valla Teataja kvaliteedi, funktsioonide ning neid väärtusi takistavate asjaolude teemadel.

Lugeja rahulolu väljaselgitamisel on kasutatud standardiseeritud küsitlust. Standardiseeritud küsitluses olid vastajateks inimesed, kes osalesid erinumbri teemaga haakuval avalikul rahvakoosolekul, seega eeldatavasti keskmisest aktiivsemad vallakodanikud, kes on erinumbriga rohkemal või vähemal määral ka kursis.

5. Sisuanalüüs

5.1 Taust

Teataja ilmus esmakordselt aastal 1994 (täpsemat daatumit ei olnud võimalik määratleda). Ilmumishetkest tänaseni on Teataja väljaandja olnud Nissi Vallavalitsus. Seega on ajaleht juba 18. aastat ilmunud vallaeelarvest eraldatud summa rahastamisel ning võib oletada, et see tõik on oma pitseri ka lehe sisule jätnud. Selle kinnituseks räägib fakt, et kogu ilmumise aja on Teataja vastutavaks väljaandjaks olnud Nissi Vallavolikogu Kultuuri- ja Spordikomisjon või Teabekomisjon.

Kuna Teataja vastutav toimetus on sõltunud volikogu koosseisust, siis saab valimiste vaheliste perioodide näol ka Teataja ilmumise uurimuse huvides selle määratluse kaudu ajajärgudeks jagada.

Sellest lähtuvalt võib Teataja analüüsimisel lehe ilmumisaja jagada neljaks perioodiks: I periood aastatel 1994-1997; II periood 2003-2005; III periood 2006-2009 ning IV periood 2010-2011. Seda on uurimuses tehtud põhjusel, et erinevatel perioodidel on alati olnud uus toimetus, kel kõigil on olnud teistest eristuv käekiri. Perioodide lõikes erinevad lehed nii tekstitüüpide, rubriikide, autorite kui ka funktsioonide käsitlustes. Toimetuse kokkupanek on läbi aegade olnud volikogu vastutava komisjoni ülesanne.

5.2 Üldist

I perioodil oli vastutavaks komisjoniks volikogu Kultuuri- ja Infotoimkond ning toimetuse liikmeskonda kuulusid kaks inimest – Tõnu Kraut ja Kristi Sepp. Teataja algusaastate ajajärgul ilmus uurijale teadaolevalt 23 ajalehenumbrit, milles kokku oli 407 artiklit, seega mahtus keskmisesse numbrisse sellel perioodil ligikaudu 18 artiklit. Perioodi iseloomustab mõningane kaootilisus: Teataja tiraaž kõikus 300 kuni 1000 eksemplari vahel ning esimestel aastatel oli selle hind üks kroon, hiljem muutus leht tasuta kättesaadavaks.

II perioodil oli vastutav väljaandija Kultuuri- ja Spordikomisjon, kes määras peatoimetajaks komisjoni esimehe Vaido Holmi. Ülejäänud toimetuse liikmed kuulusid samuti samasse komisjoni. Selle perioodi Teataja erineb teistest oluliselt väiksema artiklite arvu poolest. Ka on lehenumbreid vähem (kaheksa lehte), ent kolme aasta jooksul avaldatud 177 artiklit on siiski tunduvalt väiksem arv, kui seda oli muudel ajajärgudel. Perioodi iseloomustab autorigruppide ühekülgsus.

III perioodil vastutas lehe sisu eest samuti Kultuuri- ja Spordikomisjon, kuid perioodi vältel jõudis peatoimetaja ametit pidada kaks inimest, lisaks oli ajalehel vastutav toimetaja – kultuurikomisjoni esimees Anne Kuusk. Peatoimetajateks olid selle perioodi jooksul Livio Nimmer ning hiljem valla arendusnõunik Miina Frank. Aastatel 2006-2009 ilmus 16 Teataja numbrit, mille kaante vahele mahtus kokku 351 artiklit. Perioodi iseloomustab esmakordselt pikaajaliselt püsivate rubriikide teke ning ekspertide kaasamine sisuloomesse. Tähtsaimaks iseloomulikuks tunnuseks, mis eristab ajajärku ülejäänud kolmest, on ajalehe tuntav politiseeritus.

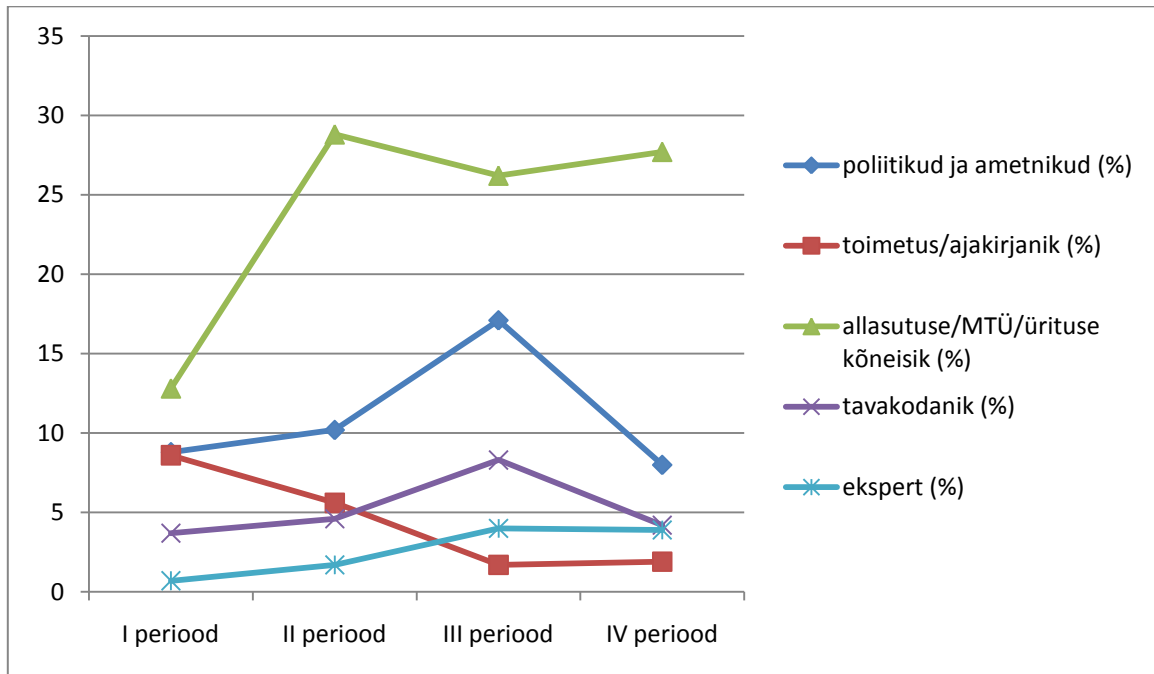
Käesoleval, IV perioodil oli siiani vastutavaks väljaandjaks volikogu Teabekomisjon, mille liikmed kuulusid ka kõik toimetusse. Peatoimetaja rolli on täitnud vallavanem Peedo Kessel. Viimastel aastatel tegutsenud toimetus jõudis oma esimesel kahel aastal välja anda 10 lehenumbrit, milles oli kokku 361 artiklit. See on teistest oluliselt erinev näitaja, kuna lehed muutusid sellel perioodil mahukamaks (36 artiklit numbri kohta). Perioodi iseloomustab reklaami ja kuulutuste osakaalu kasv, rubriigiline mitmekesisus ja järjepidevus ning toimetuse vähene sekkumine sisuloomesse. Kui eelmistel aastatel oli tunda pigem toimetuse autorluse märkimata jätmist, siis sellel perioodil lihtsalt toimetuse liikmed nii palju sisuloomesse enam ei panustanud.

Oluline on ära märkida, et kuigi kõigi ilmumisperioodide ajal oli ajalehe vastutavaks väljaandjaks kas üks volikogu komisjonidest või vallavalitsus, siis ainult esimese ilmumisperioodi kohta saab öelda, et toimetusse ei kuulunud ühtegi volikogu või vallavalitsuse liiget. Samas ei tähenda see, et tegemist oli professionaalse toimetusega. Mitte ühelgi ajaperioodil Nissi Valla Teataja ilmumisajast pole lehe toimetamise eest kellelegi palka makstud.

5.3 Autorid

Kõigil neljal Teataja ilmumisperioodil on üks ühine tunnus: väga suurel osal tekstidest on jäetud märkimata selle autor. Ilmumise esimestel aastatel (I perioodil) oli autor märkimata 65 protsendil tekstidest, mis on kõige suurem arv neljast perioodist. Kõige rohkem märgiti autoreid III perioodil, mil märkimata autoriga tekstide osakaal oli 42 protsenti. Viimasel perioodil on autorite märkimata jätmine taas enam esinenud – 56 protsendil tekstidest puuduvad autorid.

Muutusi on aastate jooksul toimunud ka autorite valiku osas. Järgnevas tabelis on välja toodud, mitu protsenti artiklitest on kirjutanud üks või teine autorigrupp. Graafikut vasakult paremale jälgides on võimalik hinnata tendentsi perioodide lõikes.

Joonis 1: Teataja autorid (osakaal protsentides kogu artiklitest) nelja ilmumisperioodi lõikes.

Teataja 18-aastase ilmumiaja muutustes saab selle graafiku põhjal veenduda üsna mitmel põhjusel. Võrreldes esimese ilmumisperioodiga, mil 12,8 protsenti kogu artiklitest kirjutasid asutuste/mtü-de/ürituste kõneisikud, on nende autorite kirjutatud tekstide osakaal hüppeliselt tõusnud. Muutumata oluliselt II-IV –dal perioodil on täna eelmainitud autorite osakaal ajalehe sisuloomes üle kahe korra suurem – käesoleval ilmumisperioodil 27,7 protsenti.

Kasvanud on ka ekspertide kirjutatud artiklite osakaal. Kui esimese toimetuse ajal kirjutasid eksperdid alla ühe protsendi artiklitest, siis viimasel kahel perioodil on see näitaja tõusnud nelja protsendini.

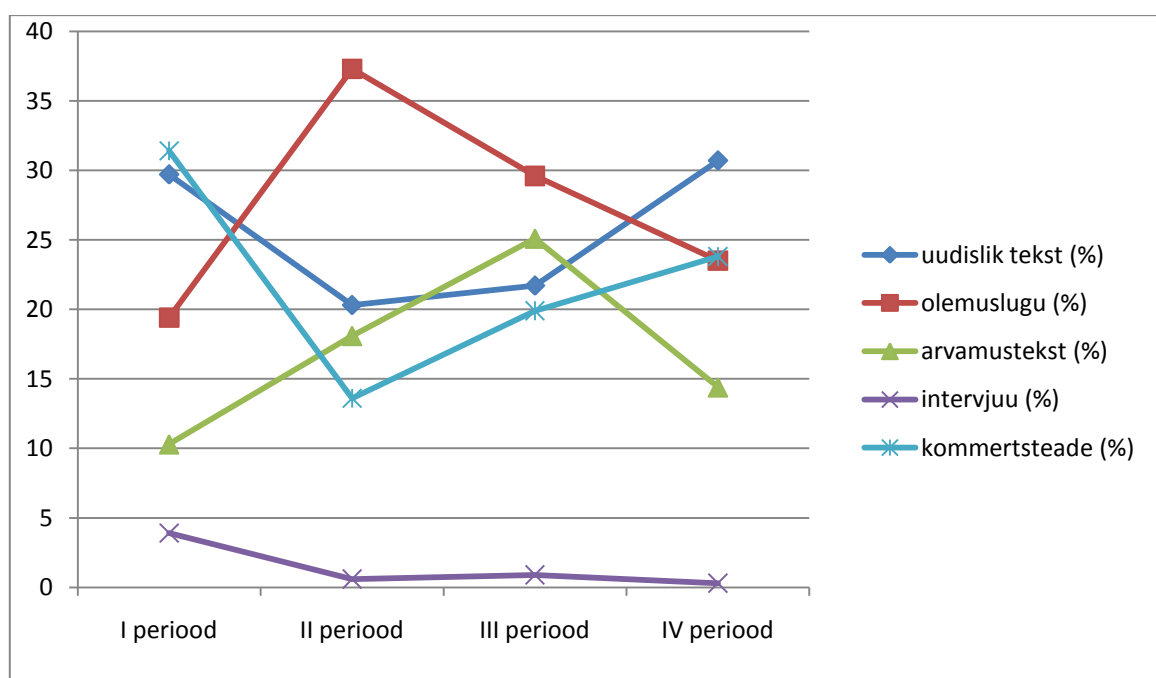
Oluline muudatus lehe sisuloomes on toimetuse liikmete kirjutatud tekstide osakaalu langustrend. Alates 2010. aastast lehe juurde asunud toimetuse liikmete kirjutatud tekstide osakaal on üle nelja korra väiksem, kui Teataja kõige esimese toimetuse liikmete oma. Kahel viimasel ilmumisperioodil on toimetuse kirjutatud lugusid kogu tekstidest olnud alla kahe protsendi. Märkimisväärne tõsiasi on ka see, et toimetuse kirjutatud artiklite osakaal on viimasel kahel ajajärgul olnud autorigruppidest kõige väiksem, olles loonud vähem sisu ka tavakodanikest ja ekspertidest.

Toimetuse väikesele sisuloomesse panustamisele vastupidiselt hakkas peale lehe esimese ilmumisperioodi lõppu kasvama poliitikute ja ametnike panus. Esimesel ilmumisperioodil oli toimetuse ning poliitikute/ametnike kirjutatud artiklite osakaal põhimõtteliselt sama: vastavalt 8,6 ja 8,8 protsenti, kuid juba teisel toimetuse perioodil kirjutasi ametnikud ja poliitikud 10,2 protsenti lugudest toimetuse 5,6 protsendi vastu. Kolmandal perioodil, aastatel 2006-2009 oli vahe juba kümnekordne – poliitikud ja ametnikud kirjutasi 17,1 protsenti tekstidest, samal ajal kui toimetuse liikmete panus oli 1,7 protsenti. Alates 2010 aastast loodud toimetuse perioodil ei ole toimetuse sisuloomes muudatusi olnud ning kollektiivi kirjutatud artiklite osakaal on endiselt alla kahe protsendi, kuid sel perioodil on vähenenud ka poliitikute ja ametnike artiklite osa, mis viimasel kahel aastal on olnud 8 protsenti.

Graafikult selgub ka, et tavakodanike panus ei ole Teataja sisuloomes olnud kunagi küll üle 10 protsendi artiklitest, kuid samas on tavakodanike artiklite osakaal siiski arvestatavalt suur, ületades näiteks kõigil perioodidel ekspertide tekstide protsenti ning viimasel kahel ilmumisperioodil ka toimetuse kirjutatud lugude osakaalu. Suurim tavakodanike kaasatus oli kolmandal perioodil, kui tavainimesed kirjutasi kogu tekstidest 8,3 protsenti.

5.4 Tekstitüübid

Teataja nelja ilmumisperioodi vältel on tekstitüüpide jaotus olnud üpriski erinev. Ei ole kindlalt kõigil perioodidel domineerinud tekstitüüpi, vaid aegade jooksul on enim kasutatud variandiks olnud erinev tüüp. Järgnev joonis annab ülevaate tekstitüüpide kasutamise tendentsidest erinevatel ilmumisperioodidel:

Selgelt joonistub graafikult välja, et kõige harvem on kõik toimetused kasutanud intervjuud. Kui kõige esimesel ilmumis perioodil oli intervjuude osakaal kogu artiklitest 3,6 protsenti, siis järgnevatel aegadel ehk alates 2003. aastast on intervjuude osakaal lehe kogu sisus jäänud alla ühe protsendi.

Teisel perioodil muutus ajalehe sisuloome võrreldes esimese perioodiga oluliselt. Esiteks varem kõige enam esinenud kommertsteade osakaal vähenes suhteliselt üle kahe korra: varasema 31,4 protsendi asemel esines kommersteadeid teisel perioodil 13,6 protsendil kogu sisust. Langes ka uudislike tekstide kasutamine 29,3 protsendilt 13,6 protsendile. Hüppeliselt tõusis olemuslugude osakaal, mis teisel perioodil oli 37,3 protsenti varasema 19,4 protsendi asemel. Samuti tõusis arvamustekstide kasutus (10,3 protsendilt 18,1-le).

Kolmas periood oli tekstitüüpide osas kõige mitmekülgsem. Jättes välja madala intervjuude kasutuse, olid nelja ülejäänud tekstitüübi osakaal lähedastes suurusjärgudes, jäädes 19,9 protsendi (kommertsteated) ja 29,6 protsendi (olemuslood) vahele. Jätkuv kasvutrend ilmneb arvamustekstide osakaalus, mis kolmandal perioodil oli Teataja ilmumise ajaloo kõrgeim – 25,1 protsenti.

Neljandal, käesoleval perioodil on Teataja sisu tekstitüüpide osas liikunud kõige esimese ilmumis perioodi suunas. Enim kasutatud tekstiliigid on olnud uudislikud tekstid (30,7 protsenti) ning kommertsteated (23,8 protsenti) ning oluliselt langes arvamusartiklite ja olemuslugude kasutamine.

5.5 Rubriigid

Rubriikide kasutamise võib Teataja ilmumisaja jooksul jagada kaheks. Esimesel ja teisel perioodil ei olnud rubriigid kas selgelt välja kujunenud või puudusid üldse ning kolmandat-neljandat perioodi iseloomustab juba väljakujunenud rubriikide kasutamine igas lehenumbris.

Esimesel ilmumis perioodil kasutas toimetuse rubriike harva: 407-st artiklist oli rubriikidesse sellel ajajärgul paigutatud 62. Enamik rubriike esinesid 23 ajalehe ilmumise vältel vaid korra või kaks, rohkem kasutati kahte rubriiki: koolielu ja kultuurielu.

Teine periood on lehe ilmumise ajaloos ainulaadne, kuna kaheksas ajalehes ei olnud artikleid paigutatud mitte ühtegi rubriiki.

Kolmas ja neljas ilmumisperiod on rubriikide mõttes sarnased. Kuigi erinevate nimetustega, on mõlemal ajajärgul igas lehes püsivad rubriigid, mille alla paigutatakse sarnaste omadustega artikleid. Kolmandal perioodil kuulus enim artikleid „sündmuste“ ja „teadmiseks“ rubriikidesse, neljandal perioodil olid suurem osa tekste jaotunud rubriikide „haridus“, „kultuur“, „info ja teated“ ning „reklaam“ vahel.

5.6 Funktsioonid

Ajakirjanduse funktsioonide täitmisel on Teataja suures osas kõigil perioodidel sarnaselt toimunud. Kõigi perioodide puhul tuli uurimisel selgesti välja tõsiasi, et meelelahutuse funktsiooni lehed täita ei ole suutnud. Meelelahutusliku suunitlusega artikleid on vaid üksikutes lehenumbrites ning ühelgi perioodil ei ületanud nende osakaal kogu ajalehe sisust ühe protsendi määra. Teine kõigile perioodidele omane tunnus, on kultuurilise jätkuvuse tagamise funktsiooni kõrge esindatus. Eranditult kõigil ilmumisperiodidel on identiteedi loomisele ja selle hoidmisele ajaleht kõige suuremat rõhku pannud. Jättes kõrvale meelelahutuse funktsiooni, on järgmisena vähim rakendatud funktsioon kõigil perioodidel olnud sidustamine.

Analüüsides perioode üksteisest eraldiseisvalt, tuleb aga funktsioonide täitmisel siiski välja ka suuremaid erinevusi. Järgnevalt on toodud perioodide lõikes omapärasemad näitajad:

Esimese toimetuse tööperioodil oli Teataja funktsionaalselt mitmekülgne, suutes täita nelja ajakirjanduse ülesannet võrdlemisi ühtlaselt: 121 artiklit olid eesmärgiga informeerida, 90 teksti täitsid kogukonna sidustamise ülesannet, 137 aitasid kaasa kultuurilise jätkuvuse tagamisele.

Aastatel 2003-2005 ehk teisel perioodil ilmus kõige rohkem artikleid (105) ülesandega tagada kultuuriline jätkuvus ning ligi kaks korda vähem artikleid omas eesmärgi informeerida (54 artiklit), sidustamise rolli kandis 36 lugu.

Kolmanda perioodi vältel suutis Teataja kõige enam täita samuti kultuurilise jätkuvuse tagamise funktsiooni (200 artiklit), kuid lugedes artikleid, mida kirjutasi sellel perioodil just võimulolevad poliitikud võib öelda, et paljudes neist oli suunitlus kujundada kogukonna identiteeti just võimuloleva partei ümber. Ka sidustamise funktsiooni kandvad artiklid olid suures osas kirjutatud kas vallavanema või volikogu esimehe poolt.

Neljandat perioodi iseloomustab sidustamise funktsiooni täitmise puudulikkus, 361-st tekstist täidab seda ülesannet 43 artiklit, samas kultuurilise jätkuvuse tagamiseks on kirjutatud 182

artiklit. Informeerimise funktsiooni täidab aga ajaleht viimasel perioodil paremini, selle ülesandega on neljandal ilmumisperioodil olnud 111 artiklit.

Mobiliseerimise funktsiooni täitsid kõigil ilmumisperioodidel suur osa artiklitest, mitte ühelgi ajajärgul vähem kui veerand artiklitest. Üheks põhjuseks võiks lugeda kommertsteadete suurt osakaalu.

6. Eksperiment

Eksperimendi eesmärk oli nii luua üks ajakirjanduslikest konventsioonidest lähtuv ajalehenumber kui ka reflekteerida selle ajalehe loomise erinevaid aspekte (toimetuse tööplaneerimisest kuni tekstide toimetamiseni ja küljendamiseni).

Ajalehe tegemise käigus koos toimetusega kogetud võimalused ja takistused ning nende retrospektiivne refleksioon annavad võimaluse arutada, mida saaks teha Nissi vallas selleks, et selle väikese kogukonna vahendatud kommunikatsioonivajadusi võiks täita ajaleht? Kas üldse on ajaleht mõistlik ja vajalik? Millised on need unikaalsed funktsioonid, mida muu kanal samavõrd hästi täita ei saa?

Eksperimendi ajal oli Nissi vallas tekkinud ka reaalne vajadus suuremaks avalikuks debatiks. Gümnaasiumireform Nissi vallas oli veebruaris ja märtsis 2012 aastal kõige aktuaalsem teema, valla avalikkuse huvi selle vastu oli väga suur. Peamise küsimuse all oli valla ainukese gümnaasiumi, Turba Gümnaasiumi, jätkusuutlikkus uutes tekkivates tingimustes. 15. veebruaril korraldati avalik arutelu TG jätkusuutlikkuse teemadel, vallavanem ning volikogu esimees esitlesid koostatud eelnõud, mille kohaselt korraldataks Turba Gümnaasium põhikooliks ning keskhariduse andmine Nissi vallas lõpeks. Vahetult peale avalikku koosolekut ning vallavolikogu istungit, mil otsustati TG saatuse üle, koguti vallaelanike algatuse korras 391 allkirja Turba Gümnaasiumi säilimise toetuseks ning eelnõu vastu.

Teataja erinumbri sisu funktsioonideks seati: informeerida, sidustada, tagada kultuuriline jätkuvus ning mobiliseerida. Teine oluline osa eksperimendist oli ajalehe toimetuse proovilepanek kodanikuajakirjanduse ja kogukonnaajakirjanduse mudeli rakendamisel.

6.1 Toimetuse moodustamine

Oli teada, et toimetuse kollektiiv ei pea tavaliselt koosolekuid enne ega pärast lehe valmimist ning üheks eksperimendi osaks oli ka nende koosolekute pidamine, et sõnastada lehe eesmärgid ning valitud artiklite vajalikkus ning peale lehe ilmumist analüüsida tehtud tööd ja arutleda lehe mõjude üle.

Kuna Turba Gümnaasiumi sulgemise võimalikkus tundus nii teabekomisjonile kui ka vallajuhtidele olevat teema, millest peaks rääkima tasakaalustatud ajakirjandus, siis otsustati erinumbri tarbeks moodustada uus toimetus. Peatoimetajaks paluti asuda minul ning asudes sellele kohale moodustasin kõigepealt uue toimetuse kollektiivi.

Chavezi (2010) kogukonnaajakirjanduse kontseptsioonist on selle erilehe puhul laenatud toimetuse nõukogu idee. Kuna erinumbri koostamiseks moodustati uus toimetus, siis lähtusin selles protsessis Chavezi (2010) pakutust, et ajakirjanduse toimetuslikus pooles peaksid antud teema suhtes saama kaasa lüüa just asjassepuutuvad eksperdid, nagu näiteks haridustöötajad, keda toimetuse liikmeskonnas oli kaks, lisaks üks aktiivne abiturient. Analoogselt Chavezi kirjeldatud Mehhiko ajalehekontsernile Reforma, suutsime ka Nissi Valla Teatajas eemalduda võimustruktuuride haardest piisavalt, et tagada lehe objektiivsus.

Seni peatoimetaja rollis olnud vallavanem nõustus lehe tegemisest kõrvale jääma, saades aru selgitustest, et lehe objektiivsuse tagamisel on see oluline. Kutsusin toimetusse varasemad liikmed teabekomisjonist (volikogu liikme ning ühe haridusametuse õpetaja), Turba Gümnaasiumi sekretäri ja ühe abituriendi, kes mõlemad on tegelenud koolilehe toimkonnas.

Erinumbri toimetusse kuulusid seega:

- a) Volikogu teabekomisjoni esimees, kes neljanda ilmumisperioodi ajal on täitnud Teataja küljendaja rolli. Teabekomisjoni esimees oli hädavajalik toimetuse liige mitmel põhjusel. Viimaste aastate jooksul on just tema tegelenud trükifirmaga suhtlemise poolega ning lehe küljendamisega. Veel üks mõjuv põhjus on tema teadlikkus kogu võimustruktuurides toimuvatest koosolekutest ning huvigruppide kaasatusest. Volikogu liikmena olid tal olemas ka paljud materjalid või kontaktid, millest kogunes hea algmaterjal edasiseks reporteritööks.
- b) Teabekomisjoni liige ja Nissi Põhikooli õpetaja ning ühtlasi autori kunagine klassijuhataja. Peamiseks põhjuseks, miks ta toimetusse kutsuti oli vastastikkune usaldus ning ka tema varasem kogemus toimetusse kuulumisel ning Teatajasse artiklite kirjutamisel.
- c) Turba Gümnaasiumi sekretär ja õpetaja. Tema kutsumise põhjus oli ühelt poolt soov kaasata kedagi, kellel on ülevaade kõnealuses gümnaasiumis igapäevaselt toimuvast, kuid teisalt on tegemist ka inimesega, kes on paljusid avalikke koosolekuid ning istungeid protokollinud ning aidanud kaasa ka Turba Gümnaasiumi koolilehe toimetamisel.
- d) Turba Gümnaasiumi abiturient, kes samuti Turba Gümnaasiumi ajalehes ning paaril korral ka Nissi Valla Teatajas kaastööd teinud. Samuti on ta olnud õpilasomavalitsuse president ning koolis väga aktiivne ja eeskujulik õpilane.

Toimetuse kollektiivi tugevuseks võib kindlasti lugeda seda, et tegemist on haridusvaldkonnaga igapäevaselt kokkupuutuvate inimestega, mis erinumbri puhul oli võrdlemisi oluline kriteerium. Samuti olid kõik liikmed ka varem kokku puutunud mingil kujul ajalehe tegemisega. Väga suur argument liikmete valikul oli ka usaldus konkreetsete inimeste suhtes. Kuna Nissi vald on võrdlemisi väike piirkond, siis oli võimalik kutsuda inimesed, kelle peale võib kindel olla.

Toimetuse võimalikud nõrkused olid erinevad huvide konfliktid. Üks liikmetest, volikogu teabekomisjoni esimees, pidi vahetult peale lehe ilmumist tegema ka volikogu hääletusel otsuse, kas sulgeda Turba Gümnaasium ning teine liige oli Turba Gümnaasiumi õpetaja, kelle tööd otsus otseselt puudutab. Samuti oli üks liikmetest valla teise kooli õpetaja, kelle töötingimused väidetavalt sõltusid ka gümnaasiumiga seoses tehtavast otsusest.

Mitte ükski toimetuse liige ei saanud lehe tegemise eest tasu, kõik inimesed tegutsesid vabatahtlikult ning motivatsioonist töötada kogukonna hüvanguks.

6.2 Eksperimendi kronoloogiline kulg

28. veebruar – 5. märts: algmaterjalide kogumine

Alates 28. veebruarist, mil moodustati erinumbri toimetuse, said kollektiivi liikmed ülesandeks koguda kirjalikku materjali toimetuse koosseisule 5. märtsil. Selleks jagati kõigi toimetuse liikmete vahel ära teemasse puutuvad osapooled ning allikad, et igaüks need põhjalikult läbi töötaks.

Lisaks juba avalikus teabes olemasolevale kirjalikule materjalile tegid toimetuse liikmed enne koosseisule ka reporteritööd. Esimeseks toimetuse koosseisule koguti:

- Vallavanema kommentaarid
- Volikogu kolme komisjoni seisukohad kommentaaridega
- Nissi valla kahe juhtkonna ning hoolekogude seisukohad ja argumendid
- Arvamusuuringud Nissi valla koolide 9. klassi õpilaste seas ning Turba Gümnaasiumi õpetajate seas
- Gümnaasiumireformivastased ettepanekud poliitikutelt ja aktiivsetelt kodanikelt
- Nissi valla *facebook*ilehe ja foorumi sisukam debatt gümnaasiumireformi teemal
- Opositsiooniliidrite kommentaarid

- Nissi valla arengukava hariduse töörühma seisukoht ja kommentaarid
- Turba Gümnaasiumiosa sulgemise eelnõu

5. märts: toimetuse koosolek

Toimetuse esimene koosolek kinnitas autori hinnangut, et toimetuse liikmed on teema kajastamisel kõrgelt motiveeritud. Kõik liikmed olid väga hästi teemaga kursis ning samuti oli tehtud vajalikud ettevalmistused, kogutud algmaterjal.

Koosoleku peamiseks teemaks kujunes objektiivsuse tagamise nõue. Toimetuse liikmed andsid endale aru, et kõigil on selle teema kohta oma arvamus ning võib-olla ka tugevad emotsioonid, kuid avalikkuse huvist lähtudes tuleb siiski artiklites neist loobuda ning kajastada teemat tasakaalustatult.

Teabekomisjoni esimehe eestvedamisel koostati lehe esialgne kava, mille järgi valisime iga teemabloki kajastamiseks sobivad tekstitüübid, allikad ja autorid. Autorite valikul sai esmatähtsaks huvide konflikti ohu minimeerimine: artiklid, kus allikaks olid volikogu liikmed või vallavanem, pidi kirjutama keegi, kes nendega kokku ei puutu ning volikogu teabekomisjoni esimees sai ülesandeks kirjutada artiklid, kus volikogu ei puudutata. Samuti ei kirjutanud Turba Gümnaasiumi õpetaja ja õpilane selle kooli kollektiivi seisukohtadest ning Nissi Põhikooli õpetaja loobus kirjutamast oma kooli juhtkonna arvamustest.

Üheks tõsiseks probleemiks kujunes aga ajanappus. Kõik toimetuse liikmed olid arvamusel, et kümne päevaga (mis oli lehe valmimise tähtaeg) mitu artiklit kirjutades võib kannatada kvaliteet, ei jõuta teha vajalikku reporteritööd või ei ole lihtsalt aega nii palju oma põhitegevuse kõrvalt lugude kirjutamisega tegeleda. Samas ei olnud kellelgi soovi oma tegemistest taanduda ning valitses ühine arusaam, et kogukonnale on erinumbrit vaja ning samuti on vajalikud kõik valitud artiklid.

Toimetuse koosoleku lõpuks oli igal toimetuse liikmel olemas selge arusaam: artiklitest, mida nad kirjutama peavad; reporteritööst, mis on selleks vajalik teha; allikatest, kes loose puutuvad; tekstitüübist, milline artikkel stiililt olema peab ning eesmärgist, mida artikkel täidab.

Erinumbri üldiste eesmärkidena jäid kõlama:

- Avalikkuse huvi teenimine
- Objektiivsus, tasakaalustatus

- Kõikide osapoolte sõnaõigus
- Tavakodanike kaasatus debatti
- Haridusküsimuse tähtsustamine
- Meelelahutus

6. märts – 15. märts: sisuloome

Kokku ilmus Teataja hariduse erinumbris 20 artiklit, millest 19 kirjutas või toimetas keegi toimetuse kollektiivist ning ühe arvamuse loo kirjutas Turba Gümnaasiumi õpetaja. Kuna suur osa reporteritööst oli tehtud juba enne toimetuse koosolekut ning palju materjali lisandus meili teel toimetuse liikmetele ka allikate poolt, siis ei olnud enam põhiküsimuseks uue materjali kogumine, vaid olemasoleva kokku kirjutamine.

Valdavalt valisin teemade kajastamiseks tekstitüübid peatoimetajana ise ning suhtlesin ka iga toimetuse liikmega jooksvate küsimuste tekkimisel. Peamiseks tekstitüübiks, mida toimetuse liikmed pidid rakendama oli uudis. 20-st artiklist koguni 11 olid uudised ning ülejäänud üheksast artiklist, mis ei olnud uudislikud tekstid, kirjutasid toimetuse liikmed kokku kaks artiklit (üks arvamustekst ja üks olemuslugu).

Mahukamad artiklid, mis põhinesid paljudel allikatel või konfliktsetel seisukohtadel ning nõudsid põhjalikumalt reporteritööd, kirjutasin ise. Nende artiklite puhul tuli ka allikatele mitmeid kordi helistada ning küsida kommentaare vastaspoole seisukohtade osas, kuna tegemist ei olnud päevalehega ning nädalase kirjutamise perioodi vältel lisandus konfliktsete artiklite puhul uusi nüansse juurde. Minu kirjutatud artiklitest üks oli uudislik tekst, kaks arvamustekstid ning üks olemuslugu.

15. märtsiks olid peatoimetaja kätte jõudnud kõik artiklid keeliseks toimetuseks, mille järgselt 16. märtsil leht trükki läks. Toimetamine ning samal ajal enda artiklite kirjutamine osutus väga keeruliseks ning ajakulukaks. Sama kurtsid ka toimetuse liikmed: tõepoolest oli artiklite kirjutamine väga aeganõudev ja pingeline töö, mida pikaajalisemalt põhitegevuse kõrvalt teha oleks raske.

6.3 Üllatavad asjaolud, dilemmad ja konfliktid

Kogu protsessi käigus ilmnis ka asjaolusid, mida eelnevalt ei olnud suudetud ette näha või mida autor poleks osanud loota. Väga positiivne oli kogu eksperimendi vältel toimetuse liikmete töö põhjalikkus ning tõsiasi, et oma töösse suhtuti üllatavalt tõsiselt ja püüti olla professionaalsed.

Näiteks avalehe uudist kirjutama pidanud toimetuse liige uuris lisateavet uudise kirjutamise tehnika kohta ning uudisteksti struktuuri kohta tehes seda täiesti iseseisvalt ning soovist pakkuda lugejale võimalikult kvaliteetset uudislugu. Teine toimetuse liige mainis tagasivaataval toimetuse koosolekul, et jälgis oma lugude kirjutamisel väga pingsalt iga üksikut lauset sellise pilguga, et loosse ei jääks autori hinnangut või kahetimõistetavat sõnumit. Kolmas toimetuse liige pöördus oma lugude kirjutamise protsessis pidevalt minu poole, küsides jooksvat tagasisidet ning soovitusi artikli paremaks muutmise jaoks.

Väga pingeline oli konfliktsete lugude kohta kommentaaride küsimine ka isiklikult, sest mitmed allikad soovisid lehe sisu endale sobivas suunas mõjutada. Näiteks püüdis üks endine volikogu esimees, kes Turba Gümnaasiumi sulgemise vastu, osta leheruumi oma arvamuseartikli avaldamise jaoks. Olles eelnevalt palunud temalt lühidaid kommentaare, pidin selgitama asjaolusid, et kõne all oleva poliitilise hõnguga artikli puhul on eriti oluline tasakaalustatud informatsioon ning võrdsetel alustel leheruumi pakkumine, kuid sellest hoolimata püüdis allikas leheruumi ära osta.

Kirjutades persoonilugu ühest aktiivsest allkirjade kogumise algatajast ja gümnaasiumireformi vastasest, olin ka kokku leppinud enne artikli avaldamist tulemust allikaga jagama. Allikaga pea iga päev telefonivestluses olnuna ei osanud ma oodata, et tema tagasiside peaks olema negatiivne ning artiklit lugedes jäi ta sellega ka üldjoontes rahule, paludes vaid mõnda sõnastuse parandust. Peale lehe ilmumist aga süüdistas allikas mind kallutatuses ning laimamises, paisates oma väited ka valla *facebooki* leheküljele.

Sama artikli puhul oli kõige suurem ka eetika probleem. Kuna loo keskne persoon oli toimetusele teadaolevalt sõna võtnud mitmete kahtlase väärtusega faktide toel, siis pidasime õigeks tema käest kommentaare küsida ning sellest lugu kirjutada. Tegemist oli väga keerulise looga, kuna paljud seisukohad põhinesid kuulujuttudel ning nendele oli vaja kinnitust leida. Näiteks kirjutasin selles artiklis „Viive Suursalu – liiga leebe?“ järgmiselt: „*Proua Viive omab ülevaadet ka rahvastikuandmete kohta – Nissi vallast olla viimase kahe aastaga lahkunud 290 tööelist** ja 55 noort. Need andmed pärinevad ühelt hariduse töörühma liikmelt, kes oma korda võttis need töörühmale tehtud ettekandest. Vallavalitsuse palgatõusu kohta sai proua Viive teada volikogu liikme käest. Väidetavalt on vallavalitsus sel aastal 10-20% oma palkasid*** tõstnud. Inimesi, kes teda informeerituna hoiavad, proua Viive kaitseb.*“ Mõlema fakti kontrollimiseks tuli kommentaare küsida vallavanemalt ning ühe fakti puhul ka kahelt vallaametnikult. Eetiline dilemma tekkis aga teise fakti puhul, kus vallavanem

kommenteeris allika väidet järgmiselt: „*See on avalik vale!*“ Eetiline dilemma tekkis selles, et ühelt poolt on allikas seda fakti toimetusele teadaolevalt paljudele inimestele tõena kuulutanud ning tegemist on valega, kuid teiselt poolt kirjutades persoonilugu aktiivsest valla kodanikust ning lisades loo kõrvale vallavanema kommentaari, mis väidab, et loo keskne tegelane on valetaja, võib olla väikeses kogukonnas ühe inimese jaoks väga ränk löök. Kuna aga valeväiteid, mida arvatavasti oli levitatud paljudele inimestele, oli üsna mitu, siis pidasime toimetuse koosolekul õigeks sellest siiski kirjutada.

6.4 Kuidas täideti ajakirjandusele seatud ülesandeid

Võttes arvesse, et ajakirjanduse funktsioonid McQuail'i (2000) kokkuvõetud funktsionalistliku teooria käsitluse kohaselt on informeerida, sidustada, tagada kultuuriline jätkuvus, lahutada meelt ning mobiliseerida, siis võib, vaadates erinumbri sisu, väita, et suudeti pühenduda igale funktsioonile.

Kuna toimetuse pidas kõige olulisemaks just informeerimise vajaduse, siis kajastus see ka tekstitüüpide valikus – 11 uudisliku teksti 20-st.

Sidustamise funktsiooni täitis samuti üsna mitu artiklit. Kuigi sidustamise funktsiooni kohaselt on selle üheks osaks konsensusele jõudmine, siis antud konfliktse teema puhul tuli seda asendada foorumi pakkumisega. Kõik asjassepuutuvad osapooled said võrdsetel alustel sõna ning lisaks toodi välja ka aktiivsete kodanike ja riigitasemel poliitikute asjalikumad argumendid.

Kultuurilise jätkuvuse tagamise funktsiooni täitmiseks võib nimetada juba ainuüksi erinumbri ilmumist, kuna üks erinumbri tegemise eesmärkidest oli kasvatada huvi hariduse teema suunas, kutsudes kogukonda üles diskuteerima ning kaasa mõtlema avalikel aruteludel ja internetis. Samuti toetab seda funktsiooni näiteks peatoimetaja juhtkiri, milles kirjutasin: „*Nagu esilehelt juba lugeda oled jõudnud, toimub 20. märtsi õhtul juba järjekorras teine avalik arutelu Turba Gümnaasiumi tuleviku teemal. Loodame, et selle lehe põhjal on ka Sinul võrdne võimalus omada igakülgselt ülevaadet põhilistest murekohtadest ja järgmisel koosolekul kaasa lüüa teadliku ja osavõtliku valla kodanikuna. On ju demokraatia oma olemuselt enamuse otsustamine ning kõikide soovijate kaasa mõtlemine ja -rääkimine.*“

Meelelahutuse funktsiooni täitsid ajalehes artiklite vahel ilmunud karikatuurid, mille peategelasteks olid nii kõrgetasemelised riigipoliitikud kui ka Nissi valla poliitikud. Näiteks

oli ühe poliitilise võitluse teemal kirjutava artikli „Parim kaitse on rünnak?“ illustratsiooniks karikatuur, kus pada sõimas katelt.

Mobiliseerimise funktsiooni täitsid eeskätt artiklid, mis rääkisid tulevases avalikust arutelust ning julgustasid asjast huvitatud lugejaid selles osalema ning oma mõtteid välja ütleva.

6.5 Tekstitüüpide valik

Tekstitüübid erinevate teemade kajastamiseks valisime toimetuse koosolekul kahe kriteeriumi järgi. Esiteks oli oluline, et artikkel kannaks vajalikku ajakirjanduse rolli (nt sidustamine) ning teiseks lähtusime toimetuse liikmete pädevusest.

Ajakirjanduse funktsioonidest lähtudes tegime suurema panuse uudislugudele, kuna peamiseks eesmärgiks oli lugejaid käimasoleva protsessi erinevatest teemadest informeerimine. Sidustamise, kultuurilise jätkuvuse tagamine ning mobiliseerimine ja meelelahutus olid küll mõnevõrra teisejärgulisemad eesmärgid, kuid nende ülesannete täitmiseks kasutasime analüütilisi arvamustekste ning olemuslugusid. Näiteks oli väga olulisel kohal reportaaž avalikust arutelust „Kus viga näed laita...“, kus autor peegeldas paljude inimeste ning eriti õpetajate meelsust, kirjutades: „*Ajaotsa väite suhtes, et Turbas ei ole alati olnud tugev põhiharidus, tundsid ülekohut saalisolevad Turba Gümnaasiumi õpetajad. „Hoolimata õpikeskkonna vajakajäämisest anname endast ju parima,“ jäi kõlama kulisside tagant.*“

Toimetuse liikmete pädevus mängis aga tekstitüüpide valikul samuti suurt rolli. Need liikmed, kes ei tundnud end mugavalt kirjutamaks aramusartiklit, said ülesandeks teha uudislood ning vastavalt sellele ka uudislugude hulk mõnevõrra suuremaks kujunes. Toimetuse liikmed, kes olid nõus kirjutama analüütilist arvamusteksti, said seda ka proovida. Näiteks kirjutas üks toimetuse liige kahe kirjaliku dokumendi vastuoludest artiklis „Kahe arengukava eesmärgid lähevad lahku gümnaasihariduse pakkumise osas“.

Täielik erinumber ning artiklite tekstitüübid, autorid ja funktsioonid on leitavad töö lisades.

6.6 Lugejaküsitlus

Avalikul rahvakoosolekul osalenud inimestest 25 olid nõus vastama Teataja erinumbri tagasisideuuringule. Olulisimateks küsimusteks olid erinumbri objektiivsuse, vajalikkuse ning lugemise põhjalikkuse probleemid.

25-st küsitletust oli erinumbrit lugenud 24 inimest, neist 19 lugesid seda enda hinnangul põhjalikult, neli inimest lugesid lehte põgusalt ning üks inimene ei osanud oma lugemust hinnata.

Lehte hindas viiepalliskaalal viie punkti vääriliseks 11 vastajat, üheksa inimest andsid erinumbrile neli punkti, kolm inimest hindasid lehe rahuldavaks ehk kolme punkti vääriliseks.

19 lugejat 25-st arvas, et erinumber kajastab hariduse teemat objektiivselt, kolm hindasid lehte kallutatuks ning kolm ei osanud oma hinnangut anda.

25-st inimesest 24 arvasid, et taolistest erinumbrist oleks tulevikus kasu, mitte ükski vastanu ei kartnud, et erinumbrid võiksid põhjustada kahju.

Vastajate profiil (vanuseline jaotus, kuuluvus valla asutustesse/juhtorganitesse) on leitav uurimistöös lisas.

6.7 Fookusrühm. Toimetuse koosolek

Fookusrühma intervjuu oli ühtlasi ka Teataja erinumbri viimane faas, mil selle numbriga koostamise raames kohtus Teataja toimetuse viimast korda. Fookusrühmas osales lisaks toimetuse liikmetele veel ka erinumbriga karikaturist ning Nissi vallavanem, kes viimased kaks aastat sisuliselt peatoimetaja rolli on täitnud.

6.7.1 Paberkandjale alternatiivi pole

Vaatamata oma puudustele, mida fookusrühmas ka välja toodi, ei ole toimetuse liikmete arvates paberkandjal ajalehele Nissi vallas alternatiive. Informeerimise funktsioone täidavad küll ka teadetetahvlid, kodulehekülge ning meililistid, kuid toimetuse liikmete arvates on need siiski teisejärgulised ning seda mitmel põhjusel.

Ühe mõjuva põhjusena tuuakse välja lehe kättesaadavust kõigile valla elanikele. Kuna vallaleht on tasuta ning viiakse kõigile koju, siis ei asenda seda teadetahvel „*kuhu peab ju inimene ka ise minema*“ ega ka kodulehekülge, kus võivad tekkida takistused tehniliste oskuste tõttu.

Toodi välja ka meilivahetuse negatiivne pool: „*Valla info on tihtipeale selline, et see peab olema avalik, kõigile võrdselt kättesaadav ja mõne asja puhul ei tohi saata meili. Kui me kuulutame välja näiteks mingisuguse oksjoni, siis ei tule kõne allagi, et me kellelegi saadame spetsiaalselt kirja. Aga need valla sellised teadaanded on just tihtipeale sellise iseloomuga, et peab olema tagatud võrdne info kättesaadavus.*“

Vallalehte nähakse vajalikuna ka inimeste üleüldise passiivsuse tõttu: „*Ega need teemad ei ole ju sellised nii huvitavad, et kõik läheks ise otsima neid või seda lehte ostma. /---/ igasugust infokildu peab inimesele peale suruma, et midagi külge hakkaks. Teadetetahvli juurde peab ka ju inimene ise minema.*“

6.7.2 Suur kallutatuse oht

Samas nähakse vallalehel ka suuri miinuseid. Täiesti reaalse ohuna tunnetatakse võimalikku lehe kallutatust. Probleemi põhjustena toodi välja kaks suuremat: lehe rahastamine vallavalitsuse poolt ning toimetuse kui iseseisva organi puudumine.

Märgiti ära, et vallavalitsuse rahastamine on paratamatus, üks vestlejatest konkretiseeris: „*Alati on ju see vastuolu, et väljaandja on vallavalitsus. Tee, mis sa tahad, sellel on oma pitsar küljes.*“

Oma mõju annab rahastamise küsimus ka toimetuse kaadrile. Valimiste järgselt vahetuvat toimetuse kollektiivi põhjendab üks toimetuse liige selliselt: „*See [toimetuse jõuline ümberkorraldamine] ei ole üldse teoreetiline võimalus, see on tegelikkus. See on täiesti praktikas toimiv. See ongi igal pool niimoodi. Ta ei pruugigi olla pahatahtlik. Üks seltskond lihtsalt peale võimuvahetust laguneb. Noh, saame hästi läbi, tuleb järgmine vallavanem, ei saa nii hästi läbi – ta leiab hoopis kellegi teise, kellega hästi läbi saada ja ütleb, tee sina. Ja lähebki. Mingit formaalset toimetust ei olegi ju olemas.*“

Tõepoolest, nenditakse, et toimetuse ei ole siiani Nissi vallas olnud autonoomne organ. Rääkides aga võimalustest autonoomsust tagada, on fookusrühma liikmed pessimistlikud. Fookusrühmas levis arvamus, et vallavalitsuse rahastamisel olev ajaleht ei saagi objektiivsust kuidagi tagada. Ühe pessimistliku toimetuse liikme sõnul muudetakse Nissi vallavolikogus ebamugavad seadused ajapikku mugavamate vastu tagasi: „*Me võime siin välja mõelda mis tahes, aga mingil hetkel see ei meeldi ja siis öeldakse, et muudame selle ära. Niiet ma arvan, et seda tagada ei ole võimalik*“

Kõige rohkem võidakse edu saavutada ühe toimetuse liikme hinnangul juhul, kui suudetaks muuta Nissi valla põhimäärust, mida hiljem oleks keerulisem tagasi muuta, kui tavalisi määruseid.

6.7.3 Kompetentsi puudumine

Võrdväärse takistusena kvaliteetse ajakirjanduse tegemise ees nähakse aga politiseerumise ohu kõrval ka toimetuse pädevuse puudumist teha ajakirjanduse standarditele vastavat lehte. Pädevuse puudumine tuleneb aga ka väga väikesest kirjutajate valikust. Toimetuse liikmeks olemiseks on ühe kõnelenu sõnul vaja sisemist motivatsiooni, teine arutleja toob veel välja punkti, et huvitama peab ka teema, sest kõigil teemadel oleks raske võrdselt hästi kirjutada.

Olukorrast, kus Nissi Valla Teatajal oleks valida, kes lehte kirjutaksid, ei saa üksmeelse toimetuse väitel kindlasti mitte rääkida. Ajalehe sisule võib tugeva hoobi anda isegi üksiku autori motivatsiooni kadumine. „*See [endine kaasautor] oligi esimene inimene, kelle poole pöörduti ja ta ütles, ta ei taha seda enam teha. See andis muidugi ka tugeva tagasilöögi, sest tema oli see inimene, kes võib-olla valdas oluliselt rohkem selle kogukonna infot kui meil on, kes me teame pealiskaudsemalt.*“

Vähene seotus kogukonnaga on probleem mitme tänase toimetuse liikme jaoks. Üks toimetuse liikmetest meenutab erinumbri tegemise ajal tehtud reporteritööd: „*/---/ äkki peaks seda tegema hoopis keegi kes on nagu siin [kogukonnas] asjas sees. /---/ Näiteks see kogemus, kui ma läksin Viive Suursalu juurde infot küsima, siis mõtlesin, et võib-olla kui kirjutaks inimene, kes teda paremini tunneb, siis.. noh ma ei oska seletada... ma tunnen, et ma ei saanud seda päris infot kätte. Võib olla kellelgi tuleks see paremini välja.*“

7. Järeldused

Et võtta kokku eelnevad – sisuanalüüsi, osaluseksperimendi refleksiooni, fookusrühma intervjuu ning lugejaküsitluse – tulemused, tehakse järgnevalt Nissi Valla Teataja tänase seisukohta järeldused SWOT analüüsi abil tuues välja eraldi ajalehe tugevused, nõrkused, võimalused ning ohud ning diskuteerides seejärel, kuidas haakub tänane või hüpoteetiline Nissi Valla Teataja olukord teooriapeatükis käsitletud kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonides välja toodud probleemidega.

7.1 Tugevused

Nissi valla Teatajal on võrdlemisi pikad traditsioonid. Peaaegu vahetult peale vallaks kuulutamist, hakkas Nissi vallavalitsus välja andma ka oma väljaannet ning käesoleval aastal ilmub Nissi Valla Teataja juba 18. aastat. Võib öelda, et ajalehel on olnud pika ilmumisaja tõttu tagada vähemalt ühe funktsiooni täitmine – kultuurilise jätkuvuse tagamine. Täna on Nissi Valla Teataja vanadest numbritest võimalik lugeda, kuidas Nissi valla algusaastad kulgesid.

Üheks tugevuseks on kindlasti ka Teataja kättesaadavus kogu Nissi valla elanikkonnale ning seda tasuta. Nii nagu ka fookusrühma intervjuus välja toodi, on väikese kogukonna inimesteni jõudmine üpriski keeruline ning seda kinnitab ka uurimistöo teooriaosa, kus informeerimise funktsiooni täitmisel näevad mitmed teoreetikud just väiksemates kogukondades kohalikul lehel väga olulist rolli. Uuringu käigus ei ilmnenu ühtegi vihjet, et vallalehele oleks Nissi vallas head alternatiivi, seetõttu on lehe iga elanikuni jõudmine eriti oluline.

Vaatamata fookusrühma mõningale pessimismile objektiivsuse suhtes, on lugejauuringu kohaselt Nissi valla lehelugejad Teatajaga üldiselt rahul ning leiavad lehe olevat objektiivse ning vajalikuna.

7.2 Nõrkused

Kõige suurem probleem Nissi Valla Teatajas on formaalse toimetuse puudumine. Eksperimendi käigus selgus, et varem pole Teataja toimetust koosolekuid pidanud (juba ligi kaks aastat on antud toimetust tegutsenud), samuti ei ole olemas vastutavat peatoimetajat või mingil moel koordineerivat isikut, kes teemadevaliku igas numbris teeks. On olemas vaid vallavanem, kes artiklid kokku korjab ja inimesed, kes aitavad lehte kujundada. Toimetusepoolne sisuloome aga on marginaalne.

Kui aga artikleid kirjutavad enamasti vaid allasutuste/MTÜ-de/ürituste juhid ja kõneisikud või poliitikud ja ametnikud, siis kustub ajalehe roll olemaks kogukonna valvekoer. Poliitikute

huvides on anda ametlikku infot vallaelanikele, et jätta mulje läbipaistvusest ning avatusest ning asutuste kõneisikud saadavad lugejatele „kirju kodust“ toimunud kultuuriürituste kohta, kuid puudu on ühiskonnakriitilised artiklid teemadel, mis puudutavad valla eelarvet, arengukava koostamist, poliitilist võitlust.

Loomulikult on suureks nõrkuseks juba iseenesest fakt, et peatoimetaja rollis on vallavanem. Olenemata sellest, kas ta on selles positsioonis paratamatusest või isiklike ambitsioonide tõttu, mõtleb ta kõigi eelduste kohaselt taaskord vaid informeerimise funktsioonile.

Praegusel kujul on Nissi Valla Teatajast saanud aja jooksul teadetetahvel, mitte avalik foorum. Arvamusartiklite vähesus ning autorite ühekülgsus viitavad sellele. Ka toimetuse (selle toimetuse, kes ka sisulist poolt toimetab) puudumine soosib selle mudeli teket.

7.3 Võimalused

Kuna fookusrühma intervjuus osales ka praegune vallavanem ning erinumbrist koostama paluti mind volikogu poolt, siis on tänase olukorra parandamiseks olemas head eeldused. Eelkõige tähendab see seda, et poliitiline võim Nissi vallas on küll siiani meediat võrdlemisi korraliku haarde all hoidnud, kuid samas loodetakse sellest rollist vabaneda. Seda näitas vallavalitsuse ja volikogu poolehoid erinumbri projektile ning andis mõista ka vallavanem fookusrühma intervjuus. Täna on olemas poliitiline juhtkond, kes on valmis toetama iseseisva toimetuse organi esilekerkimist jäädes ise lehe koostamisest kõrvale ning samal ajal ikkagi seda rahastades.

Võimalus on ka kasutada üha enam kodanikuajakirjanduse teooriates öeldut, et kodanike aktiivsus ning tahe ajakirjanduse sisuloomes kaasa teha on kasvavas trendis. Eksperimendi käigus näitas seda ka suhtlusvõrgustiku *facebook* uurimine: ainuüksi kolmel leheküljel oli Turba Gümnaasiumi sulgemise teemal arvamust avaldanud üle 300 postitaja.

Eksperiment tõestas, et võimalus on ka rakendada kogukonnaajakirjanduse kontseptsiooni, kaasates lehe toimetamisse valdkonna spetsialiste ning lehelugejaid. Eriti kasulik oleks seda võimalust kasutada neil väikevaldadel, nagu Nissi valdki on, kelle lehetoimetuse tuumik on väga väike või ebapädev kirjutamiseks ühiskonna valupunktidest.

7.4 Ohud

Väikese vallalehe jaoks on olemas kaks suurt ohtu: muutumine seinaleheks ja muutumine propagandaleheks.

Sellisel moel on seinaleheks muutuda väga lihtne, sinna on suundunud ka Nissi Valla Teataja. Kui toimetuse poolt ei kirjutata artikleid ning peamiseks tekstivormiks on teated või reklaamid, siis ei täida ajaleht sidustamise ega kultuurilise jätkuvuse tagamise rolli, mis on olulised nii kogukonnaidentiteedi kui ka vallaelanike teadlikkuse seisukohast.

Oht muutuda propagandaleheks on Nissi valla ajalehel samuti olemas. Võib isegi öelda, et kolmandal ilmumisperioodil, aastatel 2006-2009, see ka mõningal määral juhtus. Poliitikud olid lugude autorid kümme korda tihedamini kui toimetuse liikmed ning artiklite sisuski leidis poliitilist manipulatsiooni.

Ohtu, et vallaleht võib muutuda propagandaaparaadiks, tajusid väga selgelt ka fookusrühma intervjuul osalenud toimetuse liikmed, kellest üks isegi väitis, et see ei ole Nissi valla kontekstis mitte ainuüksi oht, vaid mõnikord ka karm reaalsus.

8. Diskussioon

Analüüsid Nissi Valla Teataja tekkinud olukorda ning kuulates tänaseid toimetuse pessimistlike liikmeid võib väikevaldade olukord tõepoolest trööstitu tunduda (kui hakata küsima, kuidas oleks nendes kohtades, nagu Nissi vald, võimalik teha ajakirjandust, mis suudaks täita kõiki temalt oodatud funktsioone).

Selgub, et kõige suurem küsimus ei pruugigi olla ajalehe rahastamises. Küsimus ei ole esialgu isegi mitte ajakirjanike pädevuses. Küsimus on töö autorile üsna ootamatu, kuna enne seda uurimistööd tegema asumist ei osanud arvatagi, et üks ajaleht saab toimida ilma, et sellel oleks töötav toimetus.

Nissi vallas aga just selles kõige suurem probleem ongi. Kui jälgida uurimistulemusi, siis politiseerumise trend algas sellest, kui vähenes toimetuse poolt kirjutatud artiklite osakaal, seega toimetuse sekkumine lehe sisuloomesse. Käesolevaks ilmumisperiodiks on toimetuse kirjutatud artiklid marginaalse osakaaluga ning on teada, et enne eksperimendi käigus loodud erinumbrit ei olnud lehetoimetus pika aja jooksul kordagi lehe koostamise eesmärgil kohtunud.

Küsimus ei ole aga tegelikult selle toimetuse liikmete oskamatuses kvaliteetset sisu toota. Osaledes toimetuse töös eksperimendi käigus, veendusin ise selles, et nii vanad toimetuse liikmed kui ka juurde kutsutud inimesed said väga hästi hakkama nii reporteritöö, tekstide kirjutamise, ajalehe küljendamise, tekstitüüpide valiku kui ka ajalehe eesmärkide ja funktsioonide sõnastamisega.

Probleem ei ole ka rahastamises, kuna peatoimetaja rolli täitnud vallavanem oli nõus sisuloomesse mitte sekkuma ning astus toimetuse tööst erinumbri tegemise ajaks täiesti kõrvale, kuigi taolise emotsionaalse teema puhul nagu seda oli gümnaasiumireform Nissi vallas, tuli tal anda kommentaare väga teravatele süüdistustele.

Terve eksperimendi käigus ei olnud tunda võimustruktuuride mõju toimetuse tööle nagu ei olnud ka tunda toimetuse liikmete ebapädevust.

Küll aga ei ole toimetuse kollektiivi koos hoidmine väikeses kogukonnas kuigi lihtne. Fookusrühmast tuli hästi välja, et mõnda inimest motiveeris kaastööd tegema meelepärase haridusteema ning mõni toimetuse liige arvas, et ei suudaks sellise tempoga tööd teha pikaajaliselt või regulaarselt.

Osaluseksperiment kinnitas ka seda, et maailmapraktikas juba kasutuselolevad kodaniku- ja kogukonnajakirjanduse kontseptsioonid on rakendatavad ka väikeses kohalikus omavalitsuses nagu Nissi vald. Samuti leidis uuringus kinnitust Meadowsi ja tema kaasautorite (Meadows et al, 2009) väide, et valvekoera ja hea naabri kontseptsioone on korraga keeruline rakendada, sest ajakirjandusel on oht muutuda taltsaks sülekoeraks nagu on juhtunud ka Nissi vallas.

Kõigest eelnevast lähtudes ei peaks väikevaldade ajakirjanduse suhtes olema liiga pessimistlik. Kuigi takistusi ning piiranguid tasemel ajakirjanduse tegemiseks on mitmeid, siis näitas osaluseksperiment Nissi Valla Teataja toimetuses, et seda on siiski võimalik saavutada.

Selleks, et hea ajakirjandus muutuks stabiilseks, mitte erinumbri erakorraliseks nähtuseks, tuleks aga muuta süsteemsemaks ajakirjanduse struktuuri, näiteks Nissi vallas, pakkudes ajalehe mudeli, mis rahuldab nii rahastavat vallavalitsust, avalikkust kui ka toimetust.

9. Mudel Nissi Valla Teatajale

Olen veendumusel, et Nissi valla ajalehe mudeli ümberloomisel tuleks lähtuda õnnestunud erinumbri eksperimendist, millega jäid rahule nii lugejad, valla võimuorganid kui ka toimetuse. Laenates juba Mehhikos töötavat kogukonnaajakirjanduse kontseptsiooni ning kasutades ära kodanikuajakirjanduse kontseptsioonist tulenevat asjaolu, et inimeste aktiivsus meediatekstide loomisel on kasvanud, tuleks Teataja mudel nendele alustele rajada.

Eksperimendi käigus kutsus toimetuse kokku peatoimetaja, kes valis endale meeskonna. Edaspidi võiks seda teha küll peatoimetaja, aga koostöös uue loodava organiga, mis täidab justkui toimetuse nõukogu rolli. Toimetuse nõukogu ülesanneteks on toimetuse tööle tagasiside andmine ning toimetuse kokkukutsumine. Nõukokku kuuluksid näiteks Teataja peatoimetaja, vallavalitsuse ning volikogu esindaja.

Siinkohal peetakse silmas seda, et toimetuse kollektiiv ei pea olema püsiv. Kuna Teataja ilmub iga kahe kuu tagant ning kajastatavad teemavaldkonnad võivad üksteisest olulisel määral erineda, siis tasuks toimetuse nõukogul enne iga lehe koostamist mõelda inimeste peale, kes järgmise lehe teemadel kõige pädevamad kirjutama on. Kuigi toimetuse kollektiiv ei ole püsiv, siis peaksid regulaarsed olema toimetuse koosolekud. Erinumbri eksperiment näitas illustratiivselt, et kõik toimetuse liikmed suutsid peale koosolekut töötada heal tasemel ning toimetuse teine koosolek oli hea võimalus oma tööd retrospektiivselt analüüsida. Selleks, et toimetuse kollektiiv oleks võimalikult poliitiliselt sõltumatu, on toimetuse nõukogule kehtestatud nõue nimetada toimetuse liikmeteks vaid isikuid, kes ei kuulu valla juhtorganitesse.

Toimetuse nõukogu ning ka toimetuse ise vajaksid ajakirjanduse kvaliteedi tõstmiseks ettekirjutisi, millest oma töös lähtuda. Koostöös volikogu, vallavalitsuse ja Teataja toimetusega peaks valmima esmalt kokkulepe, milles kinnitatakse, et tegutsetakse avalikust huvist lähtuvalt ning heade ajakirjandustavade kohaselt. Kokkuleppes peaks olema sätestatud reeglid, mis puudutavad toimetuse kokkupanekut ning tagasiside andmist.

Samuti peaks olema ka toimetuse kui iseseisva organi põhikiri, kus on määratletud selle tegevused, õigused ning kohustused. Vastavalt sellele dokumendile oleks ka nõukogul lihtsam toimetuse tööd hinnata.

10. Kokkuvõte

Käesoleva töö kirjutamise ajendiks oli soov võrrelda ühe Eesti väikese kohaliku omavalitsuse kogemusi valla elu kajastamisel maailmapraktikas ja –teooriates kanda kinnitanud kohaliku ajakirjanduse kontseptsioonidega. Probleemsetena näisid tööd alustades küsimused, kas väikese valla leht saab üldse toimida nii nagu üks kvaliteetne ajakirjandusväljaanne või kas konkreetselt Nissi Valla Teataja suudab oma lugejatele pakkuda ootuspärast sisu.

Uurimisküsimused olid sõnastatud selliselt, et oleks võimalik analüüsida nii Nissi Valla Teataja senise 18-aastase ilmumisaja sisu kui ka osaluseksperimenti refleksiooniosas selgunud probleeme, mis väikese lehe toimetusele paratamatusena näivad.

Töö esimeses osas pakuti ülevaadet kohaliku ajakirjanduse kaasaegsetest kontseptsioonidest lähtudes McQuaili (2000) toodud ajakirjanduse funktsionalistliku teoriakäsitluse raamidest.

Seejärel olid sõnastatud uurimisküsimused ning meetodid, mille baasil edasine uuring toimus. Töö empiirilise uurimuse osas selgus, et Teataja sisus on piisavalt palju puudusi, et tunda muret lehe stagneerumise kohta. Samuti selgus, et ajalehel ei ole aktiivselt sisuloovat toimetust, kes suudaks kogukonda sidustada.

Seda kinnitas ka osaluseksperimenti käigus, uurimusliku osa teises pooles, läbiviidud toimetuse koosolek või fookusrühma intervjuu, kus toimetuse liikmed kinnitasid vähest seotust sisuloomega ning toimetuse kui formaalse organi puudumist üleüldiselt.

Oma järeldustes jõudis autor siiski tõdemuseni, et vaatamata võrdlemisi kehva kvaliteediga senisele toimetustööle ning toimetuse liikmete üllatavale pessimismile tuleviku suhtes, on maailmas edu saavutanud kontseptsioonidel tulevikku ka väikestes Eesti omavalitsuslehtedes. Seda hinnangut kinnitas ka õnnestunud eksperiment, millega jäid rahule nii lugejad, toimetajad kui ka valla võimuorganid.

Uurimuse tegi emotsionaalsemaks asjaolu, et autor on pärit Nissi vallast ning kogu ajakirjandusõpingute vältel on muret tekitanud Nissi Valla Teataja kesine kvaliteet. Loodetavasti saab käesoleva bakalaureusetöö põhjal teha vajalikke ettepanekuid muudatusteks ning kohaliku Teataja taseme tõstmiseks.

Autor tahab avaldada siirast tänu oma juhendaja Halliki Harro-Loidile, kelle suurepärase teadmiste ning vastutulelikkusega poleks käesoleva töö valmimine võimalikuks osutunud. Suur aitäh!

11. Summary

Local newspaper's possibilities in the example of Nissi Valla Teataja

Mark Joa

The motivation to research this subject was to compare a small Estonian community's experiences covering the local life to the concepts that have managed to succeed in theory and in practise all over the world. The problematic questions starting this researchs were: can a small local newspaper even function similarly to a high quality medium? Or can the Nissi Valla Teataja, the newspaper of Nissi parish, provide it's readers the content they are expecting?

The research questions were formulated in a way that it was possible to analyze the content of Nissi Valla Teataja throughout it's publishing history as well as the results from the experiment, including the problems that seem inevitable to a small editorial group.

In the first part of this research there is a variety of local journalism concepts offered which are all framed with the functionalism media theory summarized by McQuail (2000).

In the following chapters the research questions and methodology (the basis of this research) were explained. In the empirical research there was found that there is enough shortages in Nissi Valla Teataja's content to be worried about stagnation. Additionally it was found that the newspaper does not have an active, content providing editorial group who could connect the community.

These results were also confirmed by the experimental part of the research, where the editors of the newspaper combining as a focus group admitted their lack of connection with the community and not having any editorial meetings whatsoever.

In the conclusion, the author came to a finding that despite the current situation with the low quality of editing and the surprising lack of hope towards the future, there is still a good chance to make it with the theoretical concepts in these small Estionian local newspapers. This valuation can be supported with the successful results of our experiment, where the readers were pleased as well as the editors and governmental institutions.

This research was little more emotional due to the fact that the author is currently living in Nissi parish and while studying journalism he has always been troubled by the low quality of

Nissi Valla Teataja. Hopefully, this research can help to make progress raising the newspaper to a higher level.

The author would like to address his sincere gratitude to his mentor, Halliki Harro-Loit, whose incredible knowledge and willingness to help made this research possible. Thank you!

12. Kasutatud allikad

- Nissi Vallavalitsuse arhiiv. Kasutatud kevadel 2012

13. Kasutatud kirjandus

- McQuail, D. (2000). *Massikommunikatsiooni Teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lowrey, W & A. Brozana & J. B. Mackay. (2008). *Toward a Measure of Community Journalism*. Routledge, 2008
- Terry, T.C. (2011). Community Journalism Provides Model for future. *Newspaper Research Journal*, 2011 (nr 1)
- Chavez, M. Changing the journalism paradigm: How community participation helps newspapers. *Grassroots editor*, 2010
- Shaker, L. Community Newspapers Play Significant Role in Election. *Newspaper Research Journal*, 2011 (nr 1)
- Poindexter, P. M. & D. Heider & M. McCombs. Watchdog or a good neighbor? The Public's Expectations of Local News. *Press / politics*, 2006 (nr 1)
- Cizek, K. When Community and Journalism Converge. *Nieman Reports*, 2011
- Brockus, S. Rethinking the reader's role in community journalism. *Grassroots editor*, 2009
- Meadows, M & S. Forde & J. Ewart & K. Foxwell. Making good sense: Transformative processes in community journalism. *Journalism*, 2009
- Hollander, B. Local Government News Drives Print Readership. *Newspaper Research Journal*, 2010 (4)
- Gilligan, E. Online Publication Expands Reach of community Journalism. *Newspaper Research Journal*, 2011 (1)

- DeGregory, L. Local Characters: How to Tell the Stories You Have to Tell. *Nieman Reports*, 2007

14. LISAD

LISA 1: Kodeerimisjuhend

Tekstitüüpide kodeerimine

- a) Uudislik tekst
- b) Olemuslugu
- c) Arvamustekst
- d) Intervjuu
- e) Turunduslik/kommertslik teadaanne

Autor

- a) Toimetus/ajakirjanik
- b) Valla (tava)kodanik
- c) vallaametnik/poliitik
- d) Allasutuse/MTÜ/ürituse juht või esindaja
- e) Välisekspert
- f) Ettevõtte esindaja
- g) Ei ole välja toodud

Funktsioonid

a) Informeerimine:

- Pakkuda informatsiooni ühiskonna ja kogu maailma sündmuste ning seisundi kohta
- Võimusedele osutamine
- Uuenduste, kohanemise ja progressi hõlbustamine

b) Sidustamine

- Sündmuste ja informatsiooni tähenduse selgitamine, tõlgendamine ja kommenteerimine
- Väljakujunenud võimusede ja normide toetamine

- Sotsialiseerimine
- Erinevate tegevuste koordineerimine
- Konsensuse kujundamine
- Prioriteetide järjestamine ja sellest teadaandmine

c) Kultuurilise jätkuvuse tagamine:

- Domineeriva kultuuri väljendamine, subkultuuride ja uute kultuuriliste arengute tunnustamine
- Ühiste väärtuste edendamine ja säilitamine

d) Meelelahutus:

- Lõbu, meelelahutuse ja muude lõdvestusviiside pakkumine
- Sotsiaalse pinget vähendamine

e) Mobiliseerimine:

- Poliitiline, militaarne, majanduslik, tööalane ja vahel ka usuline kihutustöö ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks

LISA 2 fookusrühma intervjuu transkriptsioon

Mina: Aga võib-olla olekski hea Peedoga alustada. Mis on Nissi valla Teataja põhifunktsioonideks?

Peedo: Eks need peaksid oleme samasugused, nagu suure ajalehe puhul, lihtsalt küsimus on selles, kuidas seda saavutada on võimalik. Alati on ju see vastuolo, et väljaandja on vallavalitsus. Tee, mis sa tahad, sellel on oma pitsar küljes. Pigem on küsimus, et mis peaks tegema, mida peaks tegema, et ta oleks niisugune, noh, objektiivne leht. Üks on see info andmine, noh.. nojah, et info liiguks on üks asi, selline üldine teema, aga et asju käsitletaks.. noh kuidas öelda.. ütleme objektiivselt. Et kuidas seda teha? Ja isegi kui seda tehakse objektiivselt, kuidas ka selline mulje jääks?

Mina: Mhmh. Kas kellelgi on ideid, mis üldse Teataja alternatiivid võiksid olla? Kui meil leht ilmub ühe korra kahe kuu jooksul, et mis nagu selle infojagamise alternatiivsed kanalid võiksid olla?

Kaie: Valla koduleht

Mina: Aga kas see koduleht, kui palju seda külastatakse?

Peedo: Ei ta ei ole niisugune väga popp koht jah. Ja kas see lehtki oleks niiväga popp kui seda niiöelda.. ee.. igapäevale koju ei viidaks. Ilma küsimata.

Kaie: Ilmselt mitte vist jah.

Peedo: Ega need teemad ei ole ju sellised nii huvitavad, et kõik läheks ise otsima neid või seda lehte ostma. See on üks selline asi. Kuidas nüüd ütelda.. üleüldine nagu ignorants ja ükskõiksus on nii suur, et igasugust infokildu peab inimesele toppima (naerab) suhu, silma ja kõrva – igale poole, et midagi külge hakkaks.

Mina: Aga samas kui kuulata inimesi, siis kõlab ikka, et miks ma seda varem ei kuulnud, et vee hinda tõstetakse jne, et seda nad jälle tahaksid teada. Võib-olla lugejad ei tea täpselt mida nad tahavad?

Peedo: No vot see ongi, et kui sa niimodi ei ole toppinud talle, noh kõrva eksle, siis ongi, et miks ma ei teadnud. Aga et ise tunneks huvi millegi vastu, no kuidagi nagu... ma ei oska neid kokku ajada. Tahaks nagu teada, aga nagu ei viitsi lugeda ka.

Ott (3:10): Väga paljud on ka harjunud teadetetahvlitelt info uurimisega.

Kaie: Eks need inimesed, kes soovivad informatsiooni kätte saada, need leiavad muidugi ka oma vajaliku kodulehelt või teadetetahvlilt. Et kõik saavad info kuidagi kätte, kes seda soovivad.

Mina: Kuidas nende teadetahvlitega on, et kes sinna selle info siis paneb?

Kaie: Eks see räimemüüja ise paneb siis.

Mina: Aga millised teated on need, mis lähevad tahvlile, mitte lehte?

Peedo: Ei, no se sõltub kõik sellest ajastusest onju. Et ui leht tuleb sobilikul ajal, siis pannakse lehte, sest see viiakse kõigile koju. Teadetetahvli juurde peab ka ju inimene ise minema.

Mina: Et see on siis täna üks selline alternatiiv, need teadetetahvlid?

Peedo: No jah, aga lehe häda on see, et noh et kord kahe kuu tagant on liiga harva, et operatiivsust ei ole.

Mina: Küsimus ongi, et kuidas seda operatiivsust mujal siis võiks saavutada.

Timo: Ma arvan, et lehele ei ole, paber kandjale ei ole alternatiivi. Juba seetõttu, mis pärast me seda lehte ka välja anname. Üks mõjuv põhjus on see, et kõigile jõuab see info eks. Ja see, et seal lehes on kompaktselt mingi kokkuvõte ja võib-olla mingi väike tulevikuvaade. See ongi see, mis pärast see leht ennast õigustab.

Mina: Aga mis selle kahe kuu vahel siis teha. Näiteks kui on midagi vaja.. Et kas peaks olema mingi Teataja kodulehekülge eraldi või valla kodulehe väike lisa siis?

Timo: Ei, ma tahangi seda öelda, et koduleht ei saa kunagi paberlehte asendada. See, et sa kodulehele tekitad mingisuguse väikse rubriigi juurde, ta jääb ikka koduleheks ja ta jääb ikka täpselt sama vahetuks kui inimene märkab sealt midagi lugeda. Kui me peaksime ka midagi kriitilist või noh, tähtjakriitilist välja ütleva, siis ajalehele ikkagi alternatiivi ei ole.

Kaie: Aga tänapäeval tehakse seda ju interneti, meilide teel. Pidev infovahetus huvigruppidega jne.

Peedo: Jah, aga näiteks valla info on tihtipeale see, et see peab olema avalik kõigile võrdselt kättesaadav ja mõne asja puhul ei tohi saata meili. Kui me kuulutame välja näiteks mingisuguse oksjoni, siis ei tule kõne allagi, et me kellelegi saadame spetsiaalselt kirja. Aga need valla niuksed teadaanded või mida on vaja teada anda, on jst tihtipeale sellise

iseloomuga, et peab olema tagatud nagu võrdne info kättesaadavus. Et siis ei saagi näiteks meili peale midagi saata. Ma ei kujuta ette, et oleks midagi vaja kiiremini teada anda kui kaks kuud, aga see ei peaks olema võrdselt kättesaadav info.

Kaie: Ma mõtlen ka, et kui meil on ajaleht ja koduleht ja mingite ürituste puhul saab saata meilitsi, nagu näiteks need küladevahelised võistlused eksole, kus muutus ajakava ja saadeti meil.

Peedo: No jah, sellised asjad saab tõepoolest saata meiliga.

Mina: Aga no võtame see kaks kuud, see on selline aeg eksole, et kui näiteks midagi on päevakajalist tekkinud. Oletame näiteks, et ülehommel ilmub leht ja siis nädala pärast lõpeb see arengukava protsess ja arengukava saab valmis. Ja leht ilmub kahe kuu pärast, siis pole see enam nii päevakajaline. Kui keegi peaks seda näiteks kaitsma või midagi on seal tõepoolest puusse pandud, siis see leht võüib ju selle õige aja maha magada?

Timo:Noh, ütleme valla tasemel lehte reguleeritaksegi selliste sündmuste järgi. Kõik, mis on ette teada, siis leht käitu vastavalt. Kui me teame, et arengukava saab valmis 20. septembril, siis leht ilmubki peale seda. Et sellise poleemikat tekitava teema puhul, nagu meil see hariduse küsimus oli, selle me saime lahendada ka erilehega. Iseenesest meil mingisugused variandid on. Erileht on üks alternatiiv.

Mina: No see kajastus ka meie küsitlusest, et erilehel nähakse olevat suur kasu. Tõenäoliselt oli muidugi selle küsitluse nõrgemaks küljeks see, et vastasid kõige aktiivsemad inimesed ja ka lugejad tegelikult. Aga tõepoolest, nagu Peedo ütles, et kuidas need mitte huvituvad inimesed siis asjast huvituma panna?

Peedo: See on üks lehe mõju. Et üks inimene.. noh mingi üritus oli vallamajas.. ja erileht läks talle ka koju eksole ja see erileht tekitas temas sellise küsimuse, et tuleb see inimene minu juurde ja küsib, et miks te selle gümnaasiumi tahate kinni panna. Ma mõtlesin esimese hooga, et kuidas ma talle samamoodi lühilausega saaksin vastata. No ei ole võimalik.

Mina: Aga kas ta siis seda erilehte ei lugenud?

Peedo: (naerab) No vot ma ei taibanud seda küsida niimodi, aga siis me rääkisime pikalt laialt sellest ja lõpuks ta nagu sai aru. Tema jaoks oli täielik üllatus, et kas nii vähe õpilasi, nii palju käib mujal koolides. Lehte ta siis järelilikult ei lugenud.

Mina: Aga jah. See oli muidugi Timol väga hea point, et lehe ilmumisaega saab reguleerida.

Ott: Seal on kirjas muidugi, et mis ajaks oodatakse materjale.

Timo: Alguses muidugi oli see ilmumisaeg seal lehes ka kirjas, aga me teadlikult võtsime selle ära (naerab).

Peedo: No viimases lehes oli ka, aga siis tuli vahele see erileht ja siis läks see asi juba nii hunnikusse. Aga samas mingisugune orientiir peab olema, sellepärast et nagu pragu on eksole. Pidi tulema leht tunduvalt varem, nüüd lükkasime edasi ja juba osa kuulutusi, mis on saadetud lähevad hapuks, et noh väga hea oleks kui oleks mingisugune regulaarsus.

Kaie: Toimetamisel oleks ka hea kui oleks paar nädalat lehte ette valmistada eksole.

Peedo: Jah, et hea oleks tõepoolest see kui oleks regulaarne leht ja erileht ilmuks hoopis nende vahele täiesti olenemata regulaarse lehe ilmumisest.

Mina: Et erileht oleksi nagu erandkorras, aga ei puudutaks muidu regulaarset ilmumist.

Peedo: Jah, aga kuna meie eelarve on nagu ta on, et anname välja kuus lehte aastas, siis ei ole midagi teha, tuleb üks erileht, siis on üks regulaarne leht vähem.

Mina: Erileht võib ju tulla ka täiesti vahetult peale regulaarse lehte, sest me nägime ju, et see otsus hariduse erinumber teha tuli ju kahe tunniga, toimetus pandi kokku kahe päevaga ja viie järgmisega sai juba sisu valmis.

Aga noh, ma olen Peedoga ka enne rääkinud, et tema ei tahaks üldse kirjutada ja jääda võimalikult kaugele sellest lehe tegemisest.

Peedo: Kirjutada, noh.. kui on mingi teema kirjutamiseks, okei no kirjutada võib eksole. Aga ma tahaks, et selle, kuidas ma ütlen, ideaal on ikkagi see, et vallavalitsus ei tee lehte, vaid teeb mingisugune kõrvalseisev jõud. Kui vallamajast vaadata, siis kust mina siis üks keskmine külaelanik, mis teda huvitab. See ei ole väga selge, tunnetatav. Et kui küsitakse midagi, siis ma krijutaks, keegi teine kirjutaks vastu, väga okei. See on kõige parem vorm.

Mina: Kuidas seda siis tagada? Praegu meil on selline vallavanem, kes ise näeb seda asja nii. Aga peale valimisi võib-olla meil on uus vallavanem ja tema seda asja niimodi ei näe. Et kuidas seda pikaajaliselt saavutada, et oleks kaks eraldiseisvat organit – vallavalitsus ja toimetus, teades siiski, et rahastaja on vallavalitsus. ERR on ju ka riiklik telekanal, aga samas

sõltumatu. Meil on aga olnud niimodi, et kui vallavõim vahetub, siis vallavalitsus valib uue toimetuse. Kuidas tagada autonoomsust, et leht ise valiks endale toimetuse?

Peedo: See, mis sa ütlesid, ei ole üldse teoreetiline võimalus, see on tegelikkus. See on täiesti praktikas toimiv. See ongi igal pool niimodi. Ta ei pruugigi olla nagu pahatahtlik. Üks seltskond lihtsalt peale võimuvahetust laguneb. Noh, saame hästi läbi, tuleb järgmine vallavanem, ei saa nii hästi läbi – ta leiab hoopis kellegi teise, kellega hästi läbi saada ja ütleb, tee sina. Ja lähebki. Mingit formaalset toimetust ei olegi ju olemas.

Mina: Aga kas peaks olema? Et tagada neutraalsust. Või peakski nii olema, et see, kes kellegagi hästi läbi saab, kirjutabki lehte?

Peedo: No vaata see toimetus ei olegi nagu mingi püsiv..

Mina: Mitte, et need inimesed peaksid püsivad olema, vaid kas peaks olema sellesmõttes iseseisev organ, et mitte vallavalitsus ei vali sinna inimesi, vaid toimetus ise.

Peedo: No vot, siin on juba nii. Et kui juba vald rahastab, siis on printsiibis objektiivsus nagu välistatud (naerab). Või vähemalt on ta kahtluse all.

Mina: Sellepärast ma tõingi selle ERRi näite, et seal ju on objektiivsus põhimõtteline väärtus. Nendel on selle tagamiseks olemas nõukogu. Kindlasti nõukogu oleks meie puhul üle pingutatud.

Peedo: Eks selle nõukogu ümber käivad ka parteilised mängud.

Mina: Kuidagi ta on ju ikkagi reguleeritud, et ERR saab olla objektiivne. Rahvusringhäälinguseadusega. Kas meil on sellised analoogid võimalikud?

Peedo: Ma arvan, et meil neid võimalusi polegi. Kõlav sõna on muidugi poliitiline kultuur, aga tegelikult on meil siin niisugune pisikene külaühiskond, et.. noh selline näide, meil oli kultuuripremiate jagamine, mis praegu ka toimub. Seal oli siis põhimõte selline, et volikogu kirjutas määruse: kultuuripremia saaja otsustab kultuurikomisjon. Aga kultuurikomisjon on teadupärast selline, et selle esimees on volikogu liige aga ülejäänud on põhiliselt väljastpoolt, ei ole volikoguga seotud. Ja toimis, see toimis nii kaua, kuni see komisjon määras valele inimesele preemia. Volikogu esimees ei olnud sellega rahul. Volikogu esimees ei tulnud isegi kohale, ei kirjutanud sellele alla, noh sellele otsusele ega tänukirjale ja peale seda muudeti ära see määrus ja nüüd määrab sellest ajast preemiaid volikogu. No vot nii palju sõltumatusest.

Me võime siin välja mõelda mis tahes, aga mingil hetkel see ei meeldi ja siis öeldakse, et muudame selle ära. Niiet ma arvan, et seda tagada ei ole võimalik, kui ei ole nagu mingisugust üle mitme valla toimivat mingit, ta ei pea olema ettevõtte, noh meie mõistes MTÜ-d näiteks, mida siis mitu valda rahastaksid, aga ta siis toimetab nagu seda lehte. Meie ühes sõprusvallas Soomes see asi niimodi toimib. Ühe valla puhul on aga väga raske seda tagada.

Mina: Kas kellelgi on vastuväiteid?

Timo: Minumeelest toimetuse kolleegiumi pidev püsimine ei tohiks olla eesmärk.

Mina: Seda ma silmas ei pidanud. Pigem toimetuse sõltumatust. Et vallavalitsus ei määraks toimetuse liikmeid, vaid toimetuse, kui organ leiab need ise. Et lehte teeksid need, kes soovivad ausat lehte, mitte näiteks vallavanema lähikondlased või head sõbrad. Selle võimaluse vältimiseks, mida saab teha?

Peedo: Ma olen võib-olla väga selline küüniline, aga see tundub võimatu. Et isegi kui toimetuse käes on võim komplekteride oma liikmed, siis kui sisu ei meeldi, siis võidakse alati rahavood kinni keerata. Et see tundub ikkagi selline võimatu ülesanne.

Ott: Võib-olla on võimalik need rahanumbrid reguleerida kuidagi, et alati oleks kuue numbriga jaoks raha olemas. Muuta nii-öelda rahastamisskeem kuulikindlaks.

Kristi: Aga seal tuleb jälle see sama, et kui ei meeldi, siis muudame selle ära.

Peedo: Ma ei tea, kas meil praegu ajalehte põhimääruses puudutatakse. Kõige kindlam asi, kõige ebamugavam on muuta põhimäärust. Seda peab kolm korda lugema, et seda muuta eksole, aga samas ee võib-olla isegi ei ole korraktnel juriidiliselt. Aga kõike mis põhimääruse ette näeb saab välistada väitega, et selle jaoks raha ei ole.

Kaie: Keegi peab ikkagi olema nagu toimetuses, et see dialoog, et kui inimene tahab tulla kirjutama, sest muidu hakkavad kirjutama igasugused proudad ja härrad ning asi võib olla veelgi kallutatam.

Mina: Ei ma mõtlesin seda, et toimetuse ju on lihtsalt üks sõna. Aga kui meil oleks näiteks vallavalitsuse ja toimetuse vaheline mingi intsants, kuhu kuulub nt vallavalitsuse või volikogu esindaja ja toimetuse esindaja, kes siis otsustavad näiteks ajalehesse puutuvaid asju. Et ei

tekikski olukorda, kus vallavalitsus saab otsustada, et ajaleht ei meeldi ja toimetuse tuleb välja vahetada.

Kaie: Aga jääb ikkagi alles oht, et seda regulatsiooni hakatakse siis taas korrigeerima sel viisil, et lõpuks jõuame surnud ringi tagasi, volikogu muudab taas määruse enda jaoks mugavaks ja vahepealne instants kaotatakse.

Peedo: Ei no selles asjas on ikkagi põhimõtteliselt niimodi, et volikogu teeb nendes asjades täpselt mis ta heaks arvab. Teda ei piira mitte miski selles asjas, teeb ise otsuseid ja kui tahab mõtleb ümber. Kõik sõltub sellest, mis volikogus toimub. Et volikogu midagi iseendast sõltumatuks teha ei saa.

Mina: Ühesõnaga, kas seda ohtu, et vallaleht muutub propagandaleheks, ära hoida ei olegi võimalik?

Peedo: Asi on isegi minu meelest hullem. Isei kui vald võtab seisukoha, et see peab olema erapooletu ja ütleb, et pange kirja mis tahate, ei huvita, siis tavakodanik ei usu seda, et see on objektiivne. Leht mitte ei pea olema objektiivne ja autonoomne, vaid ta peab ka sellisena paistma. Ja vot seda seni kuni vald seda lehte rahastab, siis ei ole see võimalik. Kui valimise aastal nt kirjutab vallavanem jutu, et sellel hoonel panime uued aknad, siis see on ju propaganda. See on tõsine fakt, hea asi, aga näeb välja propaganda, kui sellest kirjutada. Seetõttu ei saagi meie leht kunagi näida objektiivsena.

Mina: aga kui me vaatame meie küsitluse tulemusi, siis 24-st lehte lugenud inimesest arvas, et leht oli objektiivne. See on küll väike, aga ainuke uuring, mis me oleme lehe kohta teinud ja selgus, et leht paistis objektiivsena. Mulle tundub, et selle objektiivsuse küsimusega meil nii suur probleem ei ole, aga küsimus on selles, kuidas seda tulevikus tagada, et leht üldse saaks olla objektiivne?

Kaie: Aga kas sellest tuleb üldse probleem tulevikus?

Teised koos: kindlasti võimuvahetuse korral on see tõenäoline.

Mina: Eelmise toimetuse ajal kirjutas V. J. Väga suure osa artiklitest.

Kristi: Tahtsin just sama öelda.

Mina: Praegu on ikkagi nii, et kirjutavad need inimesed, kes asja korraldavad, aga need inimesed on ikkagi erinevad. Et see on nagu kohaliku lehe üks asi näidata kui palju on üritusi,

vanasti oli lihtsalt nii, et enamus asjad kirjutab üks inimene. Et kuidas seda tagada, et toimetuse ise valib, kes kirjutab, mitte, et vallavalitsus selle valiku teeb?

Timo: (naerab) See on jälle selline probleem, et me otsime neid, kes kirjutaks.

Kaie: Jah, me ei vali neid kes kirjutaks.

Peedo: Ja varem võis olla see häda, et lihtsalt ei olnud seda kontakti kirjutajatega. Nüüd praegu kui teie alustasite, eks, siis on tekkinud nagu selline seltskond, et teie kaudu läheb laiali, et kirjutage. Kutsutakse üles kirjutama ja see seltskond lihtsalt on laiem. See mis varem oli, ei pruukinud väga olla, noh, suunatud ja pahatahtlik tegevus, et Viktor kolmandiku kirjutab, lihtsalt ei olnud materjali. Ja pigem on lihtsalt see, et kuidas leida rohkem kirjutajaid. Et valida, kes kirjutab, see ei.. sinnani on vist pikk maa meil.

Kaie: Kardan küll.

Kristi: Praegu on ka nii, et tõepoolest kutsutakse üles kirjutama, et varem seda tõepoolest näiteks Turba koolis küll ei olnud. ma mõtlen just näiteks meili teel personaalsemalt, praegu seda tehakse. Kontakt võib-olla oligi kooli direktor ja ta kirjutab kõigest, mis toimunud oli.

Mina: Aga kuidas seda ringi siis laiendada?

Timo: no vaata, paljuski on tulnud ju idagi ka kaasavaraks sellest eelmisest (tegelikult üleelmisest – M.J). et kui me esimest korda teabekomisjonis kokku saime, siis eesmärk oli kõigepealt tõmmata leht käime eksle. Siis meil oli Vaido Holm (2. Perioodi peatoimetaja – M.J) kutsutud külaliseks tutvustamiseks seda, milline see leht siis tol ajal pidi olema, mis teemasid puudutati, kes seal kirjutasiid ja terve selle grupi me sisuliselt saime läbi kammitud. Küsisime, kes on valmis midagi kirjutama ja kes on võib-olla mingil määral nagu väsinud. Ma ei kujuta ette, mis moodi see ajaleht tol hetkel või see toimetuse toona töötas.. seda ma ei tea... aga ma arvan, et materjal, mida inimesed saatsid, jäigi nagu puutumata toimetuse poolt. Ta tuligi nii, et kui kirjutati artikkel, siis see pandi lehte sisse. See, et seal oleks mingi kontroll, või mingisugune selline variant, et mõne inimese artikkel jääb teadlikult välja sellepärast, et ta kirjutab halvasti või valedest asjadest, ma ei usu, et seda tol ajalgi oli. Aga see toimetuse kolleegium siis kui seda niimodi nimetada ei saa minu meelest samamoodi ikkagi püsiv olla. Ma arvan, et praegusel juhul või tähendab tol hetkel oli väga suur kirjutaja Aita Orav, kes oli raamatukogus. Ta teadis kõikide probleemidest ja kirjutab ka nagu.

Ott: Aita praegu ei ole kirjutanud.

Timo: Ei ole. See oligi esimene inimene, kelle poole pöörduti ja ta ütles, ta ei taha seda enam teha. See andis muidugi ka tugeva tagasilöögi, sest tema oli see inimene, kes võib-olla valdas oluliselt rohkem selle kogukonna infot kui meil on, kes me teame pealiskaudsemalt.

Mina: Võib-olla peaks sellise tiiru uuesti tegema? Äkki on neid inimesi juurde tekkinud. Või on seda äkki tehtudki? Kuidas teie endaga on, Kristi ja Anne-May pole varem lehte kirjutanud enne seda erilehte. Kas te tahaksite edasi kirjutada?

Anne-May: Eks see sõltub palju ajast ja ka teemast. Selle viimase lehega näiteks oli niimodi, et aega oli vähe, aga samas huvitav teema. Et miks mitte, kui on huvitav teema. Näiteks oli kunagi enne eelmisi valimisi palutud, et ma kirjutaksin nendest kandidaatidest ja siis alguses ma mõtlesin küll, et jumala huvitav ikka ja siis lõpuks ikka sain aru, et. Nüüd ma nagu tean juba, et millised teemad mind huvitavad. Samas ma arvan, et ma võiksin kirjutada pigem mingisuguseid väiksemaid lugusid.

Timo: Jah, peab olema selline tugev side ja motivatsioon, et sinna kaastööd teha.

Anne-May: Ja näiteks järgmine aasta kui ma kooli lõpetanud olen, siis äkki peaks seda tegema hoopis keegi kes on nagu siin asjas sees. Keegi kes teaks, mis tegelikult toimub. Näiteks see koguemus, kui ma läksin selle Viive Suursalu juurde infot küsima, siis mõtlesin, et võib-olla kui kirjutaks inimene, kes teda paremini tunneb, siis.. noh ma ei oska seletada... ma tunnen, et ma ei saanud seda päris infot kätte. Võib olla kellelgi tuleks see paremini välja.

Mina: aga see on jälle sellesmõttes hea point, et ka minu töö teooriaosas tuleb välja, et üheltpoolt peab ajakirjandus olema objektiivne ja objektiivsusprintsip tähendab ka seda, et sa ei tohi selle allikaga olla väga seotud. Näiteks väga kehv näide oli see, kui ma kirjutasin selle töörühma loo, kus mu isa oli allikas. Aga teisalt on mõnes artiklis öeldud, et kui sa selle kogukonnaga ühenduses ei ole, siis kohalikul lugejal ei ole sellest kasu. Kogukond pigem nagu eemaldub seetõttu lehest. Mina näiteks ei ole ka hea inimene kirjutama, kindlasti oli hea variant see Aita Orav, sest nii paljud inimesed teadsid, et Aita Orav tunneb muret kogukonna pärast ja ta polnud kuidagi poliitikasse seotud.

Ott: tõepoolest, Turba kohalikud kuulasid teda ja ta oli autoriteet.

Anne-May: minumeest üks koht veel kust kirjutajaid leida oleks näiteks kool. Ma tean ise, et seal tõepoolest on inimesi, kes tahaksid kirjutada. Aga küsimus on, kuidas nad toimetusega kokku viia. Sest ma tean isiklikult mitut oinimest, kes võiksid kaastööst huvitatud olla.

Mina: Tegelikult pidi ju ka erilehe puhul olema üks liige toimetuses veel, aga ta ei olnud nõus kirjutama oma hinnangutest vabasisid lugusid. Ta ütles, et sellisesse lehte ta ei taha kirjutada, kus oma arvamustki välja öelda ei tohi. Aga meie idee oli ju teiste arvamusi kajastada, nii nagu näiteks Anne-May seda väga hästi tegi. Sa ju kirjutasid mitte seda, et ma arvan, et selle huvirühma argumendid on, vaid need tõepoolest olidki nende argumendid. Sina lihtsalt kajastasid neid. Sellest on vahel raske aru saada, et ajalehte tehes tuleb mõnel juhul hinnangutest hoiduda.

Anne-May: Jah mulle väga meeldis just see osa, et pidi ennast kontrollima. Ma tõepoolest vaatasingi iga lause üle, et ei oleks nagu , et keegi ei saaks norida selle kallal. Mul on see kogemus juba olemus, et noritakse.

/--pikem ebavajalik arutelu--/

Mina: Nojah.. mulle tundub, et me hakkame vaikselt ka lõpule jõudma, teist on tõesti palju abi olnud. Need põhiküsimused, et mis võiks olla meie lehe funktsioonid, kuidas tagada objektiivsust ja suurendada kaasautorite arvu.. et need küsimused vist on ka enam-vähem vastused saanud.. või noh.. ammendatud, sest ega me ju selle autonoomsuse küsimust päriselt ei suutnudki välja mõelda.

Peedo: See lehe, see propaganda roll, see on... ma vist, mul selle osas vist paaniline hirm, et sellepärast ma olen nagu väga selle vastane, et varem olnud lehtedel selline asi nagu vallavanema veerg. Ja siis kui Vaido tegi seda veel, siis ta ajas mulle ikka peale seda vallavanema veergu ja siis ma ikka mõne korra kirjutasin ka kui ma leidsin mingi teema tõesti, millest kirjutada, aga absoluutselt ei meeldinud mulle see.

Mina: Võib-olla see õiks olla mingisugune muu kolumn. Aga see peaks olema samasugune inimene. Ma ei usu, et meist keegi saaks kirjutada sellist veergu, mida võetakse sama tõsiselt kui vallavanema veergu. See peaks olema keegi väga autoriteetne isik, kes tõstataks mingi probleemi. Vallavanem ei ole lihtsalt sellepärast hea variant, et ta on ju ühe poliitilise poole esindaja eks.

Peedo: Mu on tunne, et see meie lehe vallavanema veerg küll ei lähtunud kordagi mingist probleemi tõstatamisest (naerab). Lihtsalt see veerg pidi seal olema noh ja see tuli jutuga täita. Ja kui siis tõstatadagi mingi probleem, siis küsitakse ju, et miks sa ei tee siis midagi. (naerab).
Timo: Eks sellepärast vist peakski seda kirjutama keegi teine.

LISA 3: artiklite valik Nissi Valla Teatajas

Artikkel	Autor	Allikad	Tekstitüüp	Funktsioon
<i>Gümnaasiumiosa sulgemise eelnõu leiab lahenduse märtsi lõpus</i>	*Kristi Värv, Turba Gümnaasiumi õpetaja ja sekretär	Nissi vallavalitsuse avalik teave; Volikogu istungi protokoll	Uudis	Informeerimine; Sidustamine
<i>Turba Gümnaasiumi jätkusuutlikkus</i>	Puudub	Nissi vallavalitsuse avalik teave	Teade	Informeerimine; Mobiliseerimine
<i>Hea lugeja!</i>	*Mark Joa	Puuduvad	Juhtkiri	Sidustamine; Mobiliseerimine
<i>Kahe arengukava eesmärgid lähevad lahku gümnaasiumihariduse pakkumise osas</i>	*Kaie Ehrpais, Volikogu teabekomisjoni liige, Nissi Põhikooli õpetaja	Vallavalitsuse liige, vallaametnik, Volikogu esimees, Valla kehtiv arengukava	Analüüs	Informeerimine, Sidustamine
<i>Millest me kõik siis räägime?</i>	*Mark Joa	Vallavanem, Gümnaasiumiosa sulgemise eelnõu, opositsiooni ettepanekute artikkel	Analüüs	Informeerimine, Sidustamine

<i>Kaks Jaaku ja Kalle arvasid</i>	*Mark Joa	Trükimeedias ilmunud artiklid	Foorum	Informeerimine, sidustamine
<i>Kus viga näed laita</i>	*Timo Tamm, volikogu teabekomisjoni esimees	Avalikul koosolekul esinenud Turba Gümnaasiumi direktor, hoolekogu esimees, vallavanem ja volikogu esimees	Reportaaž	Informeerimine, sidustamine
<i>Viive Suursalu – Liiga leebe?</i>	*Mark Joa	Persooniloo peategelane, Vallaametnikud, vallavanem, avaliku koosoleku protokoll	Persoonilugu	Sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine, meelelahutus
<i>Parim kaitse on rünnak?</i>	*Mark Joa	Vallavanem, opositsioonipoliitiku d, valla kehtiv arenkava, opositsiooni ettepanekute artikkel volikogule	Analüüs	Informeerimine, sidustamine, meelelahutus, mobiliseerimine
<i>Küsitlus Turba Gümnaasiumi õpetajate seas</i>	*Kristi Värvi, Turba Gümnaasiumi õpetaja ja sekretär	Turba Gümnaasiumi õpetajate seas läbiviidud küsitlus	Graafik	Informeerimine, Sidustamine
<i>Miks ma olen Turba Gümnaasiumi keskkooliosa sulgemise vastu?</i>	Sirve Vinni, Turba Gümnaasiumi õpetaja		Arvamuslugu	Sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine, mobiliseerimine

				e
<i>Uue arengukava koostajad: hetkel lähtutakse võimalikust sulgemisest</i>	*Mark Joa	Vallavalitsuse liige, volikogu esimees, arengukava hariduse ja kultuuri töörühma liikmed	Uudis	Informeerimine, sidustamine
<i>Kolm volikogu komisjoni toetavad gümnaasiumiosa sulgemist</i>	*Kristi Värvi, Turba Gümnaasiumi õpetaja ja sekretär	Vallavolikogu ametlik teave	Uudis	Informeerimine
<i>Nissi Põhikooli hoolekogu pooldab kahe põhikooli jätkamist</i>	*Anne-May Kaldoja, Turba gümnaasiumi abiturient	Nissi Põhikooli hoolekogu liige	Uudis	Informeerimine, sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine
<i>Nissi Põhikooli juhtkond seisukohta ei võta</i>	*Anne-May Kaldoja, Turba gümnaasiumi abiturient	Nissi põhikooli direktor ja volikogu esimees	Uudis	Informeerimine, sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine
<i>Regina Multrami arvates ei suuda Turba Gümnaasium uutes tingimustes vastu pidada</i>	*Kaie Ehrpais, Volikogu teabekomisjoni liige, Nissi Põhikooli õpetaja	Turba Gümnaasiumi direktor	Uudis	Informeerimine, sidustamine
<i>Nissi Põhikoolist ei ole järgmisel sügisel</i>	*Anne-May Kaldoja,	Nissi Põhikooli õpilaste seas	Uudis	Informeerimine

<i>Turba 10. Klassi lisa oodata</i>	Turba gümnaasiumi abiturient	läbiviidud küsitlus		e
<i>Turba Gümnaasiumi hoolekogu ettepanek: gümnaasiumiosa Nissi</i>	*Kaie Ehrpais, Volikogu teabekomisjoni liige, Nissi Põhikooli õpetaja	Turba gümnaasiumi hoolekogu liige	Uudis	Informeerimine, sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine
<i>Turba kooli üheksandikke meelitaksid uued õppesuunad</i>	*Kaie Ehrpais, Volikogu teabekomisjoni liige, Nissi Põhikooli õpetaja	Turba Gümnaasiumi õpilasomavalitsuse koosoleku protokoll, Turba gümnaasiumi õpilaste seas läbiviidud küsitlus	Uudis	Informeerimine, sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine
<i>Suhtlusvõrgustikest on saanud kõnekas hääletoru</i>	*Mark Joa	Nissi valla facebookilehe materjal, Nissi valla kodulehekülje foorum	Foorum	Sidustamine, kultuurilise jätkuvuse tagamine, meelelahutus

LISA 4: lugejaküsitluse tulemused

Hinnanguliselt osales avalikul koosolekul ca 40 inimest, kellest 25 olid nõus täitma ja tagastasid küsitluse. (mõned keeldusid täitmast, mõned unustasid tagastada)

25st küsitletust kuulusid vanusegruppidesse:

- 20-29: 4 inimest
- 30-39: 5 inimest
- 40-49: 7
- 50-59: 2
- 60-69: 2
- 70+ 1
- ei märkinud vanust: 4 inimest

Küsitletutest kuulus:

- volikokku: 7 inimest
- valitsusse: 1
- ametnikkonda: 2
- haridustöötajate hulka: 3
- hoolekogu(de)sse: 6
- eelnevatesse ei kuulunud kusagile: 9 inimest

25st inimesest lugesid lehte:

- põhjalikult: 19 inimest
- põgusalt: 4
- ei lugenudki: 1
- ei osanud hinnata: 1

Viiepallisüsteemis (5 - väga hea, 1 - väga kehv) hinnati lehte järgmiselt:

- 3p (enam-vähem): 4 inimest

- 4p (hea): 9 inimest
- 5p (väga hea): 11 inimest
- ei osanud hinnata: 1 inimene
- 2p (pigem kehv) ja 1p (väga kehv) vääriliseks ei hinnanud ükski vastanutest

Objektiivsust hinnati järgmiselt:

- sulgemise pooldajate kasuks kallutatud: 3 inimest
- sulgemise vastaste kasuks: 0 inimest
- objektiivseks, tasakaalukaks: 19 inimest
- 3 ei osanud hinnata

Kas tulevikus oleks erinumbritest kasu?

- väga abi: 18 inimest
- pigem jah: 6
- ei usu: 1
- erinumber oleks kahjulik: 0
- ei tea: 0

Kõige meeldejäävamad artiklid:

- Arvamusartikkel “Miks ma olen Turba Gümnaasiumi keskkooliosa sulgemise vastu” 9 inimest
- Uudis “Gümnaasiumiosa sulgemise eelnõu leiab lahenduse märtsi lõpus” 7 vastanut
- Ülevaade eelnõust “Millest me siis kõik räägime?” ning persoonilugu “Viive Suursalu - liiga leebe?” mõlemad 5 häält
- Riigimeeste argumendid “Kaks Jaaku ja Kalle arvasid...” 4 vastanut ja samuti 4 inimest tõid välja kõik artiklid, mitte üksikuid.
- Analüüs “Kahe arengukava eesmärgid lähevad lahku gümnaasiumihariduse pakkumise osas” ja *Facebooki* väljavõtted said mõlemad 3 häält
- 2 poolthäält said reportaaž avalikust koosolekust “Kus viga näed laita...” ja lühilood Samuti - 2 inimest ei toonud ühtegi artiklit välja
- 0 häält anti juhtkirjale

Need, kes arvasid, et leht on kallutatud (sulgemise pooldajate kasuks):

- Märkisid kõik meeldejäävate artiklite hulgas arvamuskirjeldust, mis toetas sulgemisvastaste seisukohti. Neid inimesi oli kolm (ehk kolmandik nendest, kes arvamuskirjeldust ära märkisid).
- Andsid lehele hindeks keskmiselt 3,33 (kaks korda 3 ja 1 korra 4).
- Keegi neist ei arvanud, et erinumbrist võiks tulevikus olla väga palju kasu.

Volikogusse kuuluvate või varem kuulunud isikute vastustest ilmes, et:

- vastanutest 7 on kuulunud volikokku
- neist 4 arvasid, et erinumbrid on väga kasulikud, 2 ütlesid, et need on pigem kasulikud ja 1 arvas, et ei usu erinumbrist kasulikkusesse
- 4 liiget lugesid ajalehte põhjalikult, 3 põgusalt
- 3 liiget andsid lehele hinnangu “väga hea”, 3 liiget hindasid lehe “heaks” ja üks hindas vastusega “enam-vähem”.
- viis liiget arvasid, et leht oli objektiivne, üks neist arvas, et kallutatud ja üks ei osanud hinnangut anda.
- meeldejäävamaid artikleid volikogu rühmas välja ei kujunenud, 2 poolthäält said kolm varianti: lühilood, *facebooki* postitused ja arvamuskirjeldus + 1 vastanu tõi välja kõik artiklid.

Tavakodanikest (need kes ei kuulu/ega ole kuulunud volikokku, valitsusse, ametnikkonda ega hoolekogusse või õpetajate hulka)

- neid inimesi oli 25st vastanut 9
- 5 arvasid, et leht oli objektiivne, kaks hindasid kallutatuks ja 2 ei osanud hinnangut anda

- hindele 5 arvasid lehe olevat kolm inimest, neli inimest hindas 4 punktiga, üks 3 punktiga ja üks ei osanud hinnangut anda
- kuus inimest lugesid ajalehte põhjalikult, üks luges põgusalt ning üks ei lugenud ajalehte üldse, üks ei osanud hinnata.
- kuus inimest tõi välja arvamuseartikli “Miks ma olen TG sulgemise vastu?”, kolm inimesed märkasid ära uudise eelnõu kohta, teised artiklid said vähem äramärkimist.

Vanuses 20-39 aastat olevad inimesed:

- neid, kes olid lugenud, oli 8
- kuus neist lugesid ajalehte põhjalikult
- viis inimest hindasid ajalehte väga heaks, 3 heaks,
- viis inimest tõi välja uudise eelnõu kohta (kusjuures kaks inimest tõi välja kõik artiklid, seega 8-st 7 tõi välja uudise); pooled ehk 4 inimest tõi välja õpetaja arvamuseloo

40 ja vanemad inimesed:

- selles eas vastanuid oli 12
- üheksa inimest luges lehte põhjalikult, kolm põgusalt
- ajalehte hinnates jagunes: väga heaks hindas 5 inimest, heaks samuti 5, ning hinde 3 ehk enam-vähem andis 2 inimest. nutes tõi välja arvamuseartikl, lisaks 1 inimene, kes tõi välja kõik ar
- pooled vastanutest tõi välja arvamuseartikl, lisaks 1 inimene, kes tõi välja kõik artiklid; artiklid Viive Suursalust ning avalikust koosolekust said kolm häält ning ülejäänud olid vähem välja toodud.